ÜLDKOHTU OTSUS

13. juuli 2011 *

Kohtuasjas T-151/07,

Kone Oyj, asukoht Helsingi (Soome),

Kone GmbH, asukoht Hannover (Saksamaa),

Kone BV, asukoht Voorburg (Madalmaad),

esindajad: *solicitor* T. Vinje, advokaadid D. Paemen, J. Schindler, B. Nijs, A. Tomtsis, J. Flynn, *QC*, ja *barrister* D. Scannell,

hagejad,

* Kohtumenetluse keel: inglise.

versus

Euroopa Komisjon, esindajad: É. Gippini Fournier ja R. Sauer,

kostja,

mille ese on nõue tühistada komisjoni 21. veebruari 2007. aasta otsus K(2007) 512 (lõplik), mis käsitleb [EÜ] artikli 81 alusel algatatud menetlust (juhtum nr COMP/E-1/38.823 – Liftid ja eskalaatorid), või teise võimalusena nõue vähendada hagejatele määratud trahve,

ÜLDKOHUS (kaheksas koda),

koosseisus: esimees M. E. Martins Ribeiro (ettekandja), kohtunikud N. Wahl ja A. Dittrich,

kohtusekretär: ametnik K. Andová,

arvestades kirjalikus menetluses ja 16. oktoobri 2009. aasta kohtuistungil esitatut,

on teinud järgmise

otsuse

1 Käesoleva asja ese on nõue tühistada komisjoni 21. veebruari 2007. aasta otsus K(2007) 512 (lõplik), mis käsitleb [EÜ] artikli 81 alusel algatatud menetlust (juhtum nr COMP/E-1/38.823 – Liftid ja eskalaatorid) (edaspidi „vaidlustatud otsus"), mille kokkuvõte on avaldatud 26. märtsi 2008. aasta Euroopa Liidu Teatajas (ELT C 75, lk 19), või teise võimalusena nõue vähendada hagejatele määratud trahve.

2 Vaidlustatud otsuses leidis Euroopa Komisjon, et järgmised ettevõtjad on rikkunud EÜ artiklit 81:

– Kone Belgium SA, Kone GmbH (edaspidi „Kone Saksamaa"), Kone Luxembourg Sàrl, Kone BV Liften en Roltrappen (edaspidi „Kone Madalmaad") ja Kone Oyj (edaspidi „KC") (edaspidi koos või eraldi „Kone");

– Otis SA, Otis GmbH & Co. OHG (edaspidi „Otis Saksamaa"), General Technic-Otis Sàrl, General Technic Sàrl, Otis BV (edaspidi „Otis Madalmaad"), Otis Elevator Company (edaspidi „OEC") ja United Technologies Corporation (edaspidi „UTC") (edaspidi koos või eraldi „Otis");

– Schindler SA, Schindler Deutschland Holding GmbH (edaspidi „Schindler Saksamaa"), Schindler Sàrl, Schindler Liften BV (edaspidi „Schindler Madalmaad") ja Schindler Holding Ltd (edaspidi „Schindler Holding") (edaspidi koos või eraldi „Schindler");

– ThyssenKrupp Liften Ascenseurs NV, ThyssenKrupp Aufzüge GmbH (edaspidi „TKA"), ThyssenKrupp Fahrtreppen GmbH (edaspidi „TKF"), ThyssenKrupp Elevator AG (edaspidi „TKE"), ThyssenKrupp AG (edaspidi „TKAG"), ThyssenKrupp Ascenseurs Luxembourg Sàrl ja ThyssenKrupp Liften BV (edaspidi „TKL") (edaspidi koos või eraldi „ThyssenKrupp"); ja

– Mitsubishi Elevator Europe BV (edaspidi „MEE").

3 Käesoleva asja üks hagejatest KC on Soomes asuv rahvusvaheline teenuste ja masinaehituse ettevõtja, kes müüb, toodab, paigaldab ja moderniseerib lifte, eskalaatoreid ja ehitiste automaatuksi. KC viib eskalaatorite ja liftide valdkonnas tegevust läbi oma siseriiklike tütarettevõtjate kaudu. Viimati nimetatud on muu hulgas Saksamaal Kone Saksamaa ja Madalmaades Kone Madalmaad (vaidlustatud otsuse põhjendused 15, 18 ja 20).

Haldusmenetlus

Komisjoni uurimine

4 2003. aasta suvel edastati komisjonile teavet selle kohta, et nelja Euroopa peamise liftide ja eskalaatorite tootjate vahel, kes tegelevad liidus kaubandustegevusega, st Kone, Otis, Schindler ja ThyssenKrupp, võib olla kartell (vaidlustatud otsuse põhjendused 3 ja 91).

Saksamaa

5 Komisjon viis alates 28. jaanuarist 2004 ja 2004. aasta märtsis nõukogu 6. veebruari 1962. aasta määruse nr 17 esimene määrus [EÜ] artiklite [81] ja [82] rakendamise kohta (EÜT 1962, 13, lk 204; ELT eriväljaanne 08/01, lk 3) artikli 14 lõike 3 alusel läbi uurimise muu hulgas Otise ja ThyssenKruppi tütarettevõtjate ruumides Saksamaal (vaidlustatud otsuse põhjendused 104 ja 106).

6 Kone täiendas 12. ja 18. veebruaril 2004 komisjoni teatise alusel, mis käsitleb kaitset trahvide eest ja trahvide vähendamist kartellide puhul (EÜT 2002, C 45, lk 3; ELT eriväljaanne 08/02, lk 155) (edaspidi „2002. aasta koostööteatis") esitatud 2. veebruari 2004. aasta taotlust, mis puudutas Belgiat, Saksamaad puudutava teabega. Ka Otis täiendas ajavahemikus 2004. aasta märtsist kuni 2005. aasta veebruarini oma taotlust, mis puudutas Belgiat, Saksamaad puudutava teabega. Schindler esitas 25. novembril 2004 nimetatud teatise alusel taotluse, mis sisaldas Saksamaad puudutavat teavet, ning täiendas seda ajavahemikus 2004. aasta detsembrist kuni 2005. aasta veebruarini. Viimaseks, ThyssenKrupp edastas 2005. aasta detsembris komisjonile samuti selle teatise alusel Saksamaad puudutava taotluse (vaidlustatud otsuse põhjendused 105, 107, 112 ja 114).

7 Ajavahemikus 2004. aasta septembrist novembrini saatis komisjon nõukogu 16. detsembri 2002. aasta määruse (EÜ) nr 1/2003 [EÜ] artiklites 81 ja 82 sätestatud konkurentsieeskirjade rakendamise kohta (EÜT 2003 L 1, lk 1; ELT eriväljaanne 08/02, lk 205) artikli 18 alusel Saksamaal rikkumises osalenud ettevõtjatele, mitmele selle liikmesriigi kliendile ja ühendustele VDMA, VFA ja VMA ka teabenõudeid (vaidlustatud otsuse põhjendused 110, 111 ja 113).

Madalmaad

8 Otis esitas 2004. aasta märtsis 2002. aasta koostööteatise alusel Madalmaasid puudutava taotluse, mida hiljem täiendati. ThyssenKrupp esitas 2004. aasta aprillis selle teatise alusel taotluse, mida samuti hiljem mitmel korral täiendati. Viimaseks, 19. juulil 2004 täiendas Kone oma 2. veebruari 2004. aasta taotlust, mis puudutas Belgiat, Madalmaasid puudutava teabega (vaidlustatud otsuse põhjendused 127, 129 ja 130).

9 Otisele anti 27. juulil 2004 nimetatud teatise lõike 8 punkti a alusel tingimuslik kaitse (vaidlustatud otsuse põhjendus 131).

10 Komisjon viis alates 28. aprillist 2004 määruse nr 17 artikli 14 lõike 3 alusel läbi uurimise muu hulgas Kone, Schindleri, ThyssenKruppi ja MEE tütarettevõtjate ruumides Madalmaades ning ühenduse Boschduin ruumides (vaidlustatud otsuse põhjendus 128).

11 2004. aasta septembris saatis komisjon määruse nr 1/2003 artikli 18 alusel Madalmaades rikkumises osalenud ettevõtjatele, mitmele selle liikmesriigi kliendile ja ühendustele VLR ja Boschduin teabenõuded (vaidlustatud otsuse põhjendused 133 ja 134).

Vastuväiteteatis

12 Komisjon võttis 7. oktoobril 2005 vastu vastuväiteteatise, mis oli adresseeritud muu hulgas eespool punktis 2 nimetatud äriühingutele. Kõik vastuväiteteatise adressaadid esitasid vastuseks komisjoni vastuväidetele kirjalikke märkusi (vaidlustatud otsuse põhjendused 135 ja 137).

13 Ärakuulamist ei toimunud, kuna ükski vastuväiteteatise adressaat ei esitanud sellekohast taotlust (vaidlustatud otsuse põhjendus 138).

Vaidlustatud otsus

14 Komisjon võttis 21. veebruaril 2007 vastu vaidlustatud otsuse, milles tuvastas, et otsuse adressaatideks olevad äriühingud osalesid neljas liikmesriigis neljas üksikus, keerulises ja jätkuvas EÜ artikli 81 lõike 1 rikkumises, jagades turge, leppides kokku ja/või nõustudes jaotama omavahel pakkumismenetlusi ja lepinguid liftide ja eskalaatorite müügiks, paigaldamiseks, hooldamiseks ja moderniseerimiseks (vaidlustatud otsuse põhjendus 2).

15 Vaidlustatud otsuse adressaatide osas leidis komisjon, et lisaks asjaomaste ettevõtjate Belgias, Saksamaal, Luksemburgis ja Madalmaades asuvatele tütarettevõtjatele tuleb nende tütarettevõtjate emaettevõtjaid pidada solidaarselt vastutavaks EÜ artikli 81 rikkumiste eest, mille on toime pannud nende vastavad tütarettevõtjad, kuna nad võisid rikkumisperioodil avaldada nende äripoliitikale otsustavat mõju, ning võis eeldada, et nad kasutasid seda õigust (vaidlustatud otsuse põhjendused 608, 615, 622, 627 ja 634–641). MEE emaettevõtjaid ei peetud tütarettevõtja tegevuse eest solidaarselt vastutavaks, kuna ei olnud võimalik tõendada, et nad avaldasid tema tegevusele otsustavat mõju (vaidlustatud otsuse põhjendus 643).

16 Trahvide arvutamisel kasutas komisjon vaidlustatud otsuses meetodit, mis on sätestatud suunistes määruse nr 17 artikli 15 lõike 2 ja [ST] artikli 65 lõike 5 kohaselt määratavate trahvide arvutamise meetodi kohta (EÜT 1998, C 9, lk 3; ELT eriväljaanne 08/01, lk 171; edaspidi „1998. aasta suunised”). Samuti uuris komisjon seda, kas

ja mil määral vastavad asjaomased ettevõtjad 2002. aasta koostööteatises kehtestatud nõuetele.

17 Komisjon kvalifitseeris rikkumised „väga raskeks", arvestades nende laadi ja seda, et iga rikkumine hõlmas ühe liikmesriigi (Belgia, Saksamaa, Luksemburg või Madalmaad) kogu territooriumi, isegi kui nende tegelikku mõju ei olnud võimalik mõõta (vaidlustatud otsuse põhjendus 671).

18 Selleks et võtta arvesse asjaomaste ettevõtjate tegelikku majanduslikku suutlikkust märkimisväärselt konkurentsi kahjustada, liigitas komisjon need ettevõtjad iga riigi puhul mitmesse kategooriasse lifti- ja/või eskalaatoriturul saadud käibe alusel, sealhulgas vajaduse korral hooldus- ja moderniseerimisteenustest saadud käive (vaidlustatud otsuse põhjendused 672 ja 673).

19 Saksamaa kartelli puhul liigitati Kone, Otis ja ThyssenKrupp esimesse kategooriasse ning nende trahvi lähtesummaks kehtestati 70 000 000 eurot. Schindler liigitati teise kategooriasse ning tema trahvi lähtesummaks kehtestati 17 000 000 eurot (vaidlustatud otsuse põhjendused 676–679). Otisele määratavale trahvi lähtesummale kohaldati korrutustegurit 1,7 ning ThyssenKruppi trahvi lähtesummale korrutustegurit 2, et võtta arvesse nende suurust ja nende koguvahendeid, mistõttu nende trahvide lähtesummasid suurendati vastavalt 119 000 000 eurole ja 140 000 000 eurole (vaidlustatud otsuse põhjendused 690 ja 691). Kuna Kone, Otise ja ThyssenKruppi toime pandud rikkumine kestis kaheksa aastat ja neli kuud (1. augustist 1995 kuni 5. detsembrini 2003), siis suurendas komisjon nende ettevõtjate trahvi lähtesummat 80% võrra. Kuna Schindleri toime pandud rikkumine kestis viis aastat ja neli kuud (1. augustist 1995 kuni 6. detsembrini 2000), siis suurendas komisjon selle ettevõtja trahvi lähtesummat 50% võrra. Konele määrati trahvi põhisummaks niisiis 126 000 000 eurot, Otisele

214 200 000 eurot, Schindlerile 25 500 000 eurot ja ThyssenKruppile 252 000 000 eurot (vaidlustatud otsuse põhjendused 693 ja 696). Komisjon asus seisukohale, et ThyssenKruppi tuleb pidada korduvaks rikkujaks, ning ta suurendas tema trahvi selle raskendava asjaolu alusel 50% võrra (vaidlustatud otsuse põhjendused 697–707). Asjaomaste ettevõtjate osas ei leitud ühtegi kergendavat asjaolu (vaidlustatud otsuse põhjendused 727–729, 735, 736, 742–744, 749, 750 ja 753–755). Kone trahvisummat vähendati esiteks 2002. aasta koostööteatise lõike 23 punkti b esimese lõigu esimeses taandes ette nähtud maksimaalse 50% võrra ja teiseks 1% võrra faktide vaidlustamata jätmise eest. Otise trahvi vähendati esiteks 25% võrra nimetatud teatise lõike 23 punkti b esimese lõigu teises taandes ette nähtud vahemikus ja teiseks 1% võrra faktide vaidlustamata jätmise eest. Schindleri trahvi vähendati esiteks 15% võrra selle teatise lõike 23 punkti b esimese lõigu kolmandas taandes ette nähtud vahemikus ja teiseks 1% võrra faktide vaidlustamata jätmise eest. ThyssenKruppi trahvi vähendati 1% võrra faktide vaidlustamata jätmise eest (vaidlustatud otsuse põhjendused 778–813).

20 Madalmaade kartelli puhul liigitati Kone esimesse kategooriasse ning tema trahvi lähtesummaks kehtestati 55 000 000 eurot. Otis liigitati teise kategooriasse ning tema trahvi lähtesummaks kehtestati 41 000 000 eurot. Schindler liigitati kolmandasse kategooriasse ning tema trahvi lähtesummaks kehtestati 24 500 000 eurot. ThyssenKrupp ja MEE liigitati neljandasse kategooriasse ning nende trahvi lähtesummaks kehtestati 8 500 000 eurot (vaidlustatud otsuse põhjendused 684 ja 685). Otisele määratava trahvi lähtesummale kohaldati korrutustegurit 1,7 ning ThyssenKruppi trahvi lähtesummale korrutustegurit 2, et võtta arvesse nende suurust ja nende koguvahendeid, mistõttu nende trahvide lähtesummasid suurendati vastavalt 69 700 000 eurole ja 17 000 000 eurole (vaidlustatud otsuse põhjendused 690 ja 691). Kuna Otise

ja ThyssenKruppi toime pandud rikkumine kestis viis aastat ja kümme kuud (15. aprillist 1998 kuni 5. märtsini 2004), siis suurendas komisjon nende ettevõtjate trahvi lähtesummat 55% võrra. Kuna Kone ja Schindleri toime pandud rikkumine kestis neli aastat ja üheksa kuud (1. juunist 1999 kuni 5. märtsini 2004), siis suurendas komisjon nende ettevõtjate trahvi lähtesummat 45% võrra. Kuna MEE toime pandud rikkumine kestis neli aastat ja ühe kuu (11. jaanuarist 2000 kuni 5. märtsini 2004), siis suurendas komisjon selle ettevõtja trahvi lähtesummat 40% võrra. Konele määrati niisiis trahvi põhisummaks 79 750 000 eurot, Otisele 108 035 000 eurot, Schindlerile 35 525 000 eurot, ThyssenKruppile 26 350 000 eurot ja MEE-le 11 900 000 eurot (vaidlustatud otsuse põhjendused 695 ja 696). Komisjon asus seisukohale, et ThyssenKruppi tuleb pidada korduvaks rikkujaks, ning ta suurendas tema trahvi selle raskendava asjaolu alusel 50% võrra (vaidlustatud otsuse põhjendused 697, 698 ja 715–720). Asjaomaste ettevõtjate osas ei leitud ühtegi kergendavat asjaolu (vaidlustatud otsuse põhjendused 724–726, 731, 732, 737, 739–741, 745–748 ja 751–755). Otisele anti 2002. aasta koostööteatise alusel täielik kaitse trahvide eest. ThyssenKruppi trahvi vähendati esiteks 40% nimetatud teatise lõike 23 punkti b esimese lõigu esimeses taandes ette nähtud vahemikus ja teiseks 1% võrra faktide vaidlustamata jätmise eest. Schindleri ja MEE trahvi vähendati 1% võrra faktide vaidlustamata jätmise eest (vaidlustatud otsuse põhjendused 836–855).

21 Vaidlustatud otsuse resolutsioon on sõnastatud järgmiselt:

„Artikkel 1

[…]

2. Mis puudutab Saksamaad, siis on järgmised ettevõtjad rikkunud [EÜ] artiklit 81, kooskõlastades oma tegevust nimetatud ajavahemikel regulaarselt ja kollektiivselt riiklikul tasandil lifte ja eskalaatoreid puudutavate kokkulepete ja kooskõlastatud tegevuse raames, et jagada turud, jaotada omavahel riigi- ja erahanked ning muud lepingud vastavalt eelnevalt kokku lepitud müüki ja paigaldamist puudutavatele turuosadele:

– Kone: [KC] ja [Kone Saksamaa]: 1. august 1995 – 5. detsember 2003;

– Otis: [UTC], [OEC] ja [Otis Saksamaa]: 1. august 1995 – 5. detsember 2003;

– Schindler: Schindler Holding […] ja [Schindler Saksamaa]: 1. august 1995 – 6. detsember 2000; ja

– ThyssenKrupp: [TKAG], [TKE], [TKA] ja [TKF]: 1. august 1995 – 5. detsember 2003.

[…]

4. Mis puudutab Madalmaasid, siis on järgmised ettevõtjad rikkunud [EÜ] artiklit 81, kooskõlastades oma tegevust nimetatud ajavahemikel regulaarselt ja kollektiivselt riiklikul tasandil lifte ja eskalaatoreid puudutavate kokkulepete ja kooskõlastatud tegevuse raames, et jagada turud, jaotada omavahel riigi- ja erahanked ning muud lepingud vastavalt eelnevalt kokku lepitud müüki ja paigaldamist puudutavatele turuosadele ning et hoiduda üksteisega konkureerimast hooldus- ja moderniseerimislepingute osas:

– Kone: [KC] ja [Kone Madalmaad]: 1. juuni 1999 – 5. märts 2004;

– Otis: [UTC], [OEC] ja [Otis Madalmaad]: 15. aprill 1998 – 5. märts 2004;

– Schindler: Schindler Holding […] ja [Schindler Madalmaad]: 1. juuni 1999 – 5. märts 2004;

– ThyssenKrupp: [TKAG] ja [TKL]: 15. märts 1998 – 5. märts 2004; ja

– [MEE]: 11. jaanuar 2000 – 5. märts 2004.

Artikkel 2

[…]

2. Artikli 1 lõikes 2 nimetatud Saksamaal toimunud rikkumiste eest määratakse järgmised trahvid:

– Kone: [KC] ja [Kone Saksamaa] solidaarselt: 62 370 000 eurot;

– Otis: [UTC], [OEC] ja [Otis Saksamaa] solidaarselt: 159 043 500 eurot;

– Schindler: Schindler Holding […] ja [Schindler Saksamaa] solidaarselt: 21 458 250 eurot; ja

– ThyssenKrupp: [TKAG], [TKE], [TKA] ja [TKF] solidaarselt: 374 220 000 eurot.

[…]

4. Artikli 1 lõikes 4 nimetatud Madalmaades toimunud rikkumiste eest määratakse järgmised trahvid:

– Kone: [KC] ja [Kone Madalmaad] solidaarselt: 79 750 000 eurot;

– Otis: [UTC], [OEC] ja [Otis Madalmaad] solidaarselt: 0 eurot;

– Schindler: Schindler Holding […] ja [Schindler Madalmaad] solidaarselt: 35 169 750 eurot;

– ThyssenKrupp: [TKAG] ja [TKL] solidaarselt: 23 477 850 eurot; ja

– [MEE]: 1 841 400 eurot.

[…]"

Menetlus ja poolte nõuded

22 Hagejad KC, Kone Saksamaa ja Kone Madalmaad esitasid hagiavalduse, mis saabus Üldkohtu kantseleisse 8. mail 2007.

23 Üldkohus (kaheksas koda) otsustas ettekandja-kohtuniku ettekande põhjal avada suulise menetluse, esitas Üldkohtu kodukorra artiklis 64 ette nähtud menetlust korraldavate meetmete raames hagejatele kirjaliku küsimuse ning palus pooltel esitada dokumente. Hagejad ei vastanud Üldkohtu küsimusele ettenähtud tähtaja jooksul. Nad vastasid sellele siiski 10. septembri 2009. aasta kirjas. Nimetatud kirjas ja 28. septembri 2009. aasta kirjas toonitasid hagejad teatavate andmete konfidentsiaalust ja palusid need andmed Üldkohtu väljaannetest välja jätta. Pooled täitsid dokumentide esitamise nõude ettenähtud tähtaja jooksul.

24 Poolte kohtukõned ja vastused Üldkohtu suulistele küsimustele kuulati ära 16. oktoobri 2009. aasta kohtuistungil.

25 Üldkohus kohustas 14. oktoobri 2009. aasta määrusega komisjoni vastavalt kodukorra artikli 65 punktile b, artikli 66 lõikele 1 ja artikli 67 lõike 3 teisele lõigule esitama dokumendid, mille konfidentsiaalsusele ta oli viidanud. Komisjon tegi seda ettenähtud tähtaja jooksul. Kuna Üldkohus leidis, et need dokumendid ei olnud vaidluse lahendamise seisukohalt vajalikud, anti need komisjonile ilma hagejatele edastamata tagasi ja suuline menetlus lõpetati.

26 Hagejad paluvad Üldkohtul:

– tühistada vaidlustatud otsuse artikli 2 lõige 2 osas, milles selles määratakse trahv KC-le ja Kone Saksamaale, ning jätta trahv määramata või määrata trahv, mis on väiksem vaidlustatud otsuses määratust;

– tühistada vaidlustatud otsuse artikli 2 lõige 4 osas, milles selles määratakse trahv KC-le ja Kone Madalmaadele, ning määrata trahv, mis on väiksem vaidlustatud otsuses määratust;

– mõista kohtukulud välja komisjonilt.

27 Komisjon palub Üldkohtul:

– jätta hagi rahuldamata;

– mõista kohtukulud välja hagejatelt.

Õiguslik käsitlus

28 Hagejad vaidlustavad esiteks vaidlustatud otsuse artikli 2 lõike 2, milles määratakse asjaomastele ettevõtjatele trahvid Saksamaal toime pandud rikkumiste eest, ning teiseks vaidlustatud otsuse artikli 2 lõike 4, milles määratakse asjaomastele ettevõtjatele trahvid Madalmaades toime pandud rikkumiste eest.

29 Sellega seoses esitavad hagejad kolm väidet. Esimese väite kohaselt on trahvide lähtesummade kindlaksmääramisel rikutud 1998. aasta suuniseid ja proportsionaalsuse põhimõtet. Teine väide tugineb 2002. aasta koostööteatise, õiguspärase ootuse kaitse, võrdse kohtlemise põhimõtete ja kaitseõiguste rikkumisele. Kolmanda väite

kohaselt on väljaspool 2002. aasta koostööteatist tehtud koostöö eest trahvide vähendamise suuruse kindlaksmääramisel rikutud õiguspärase ootuse ja võrdse kohtlemise põhimõtteid.

Väide, et trahvi lähtesummade kindlaksmääramisel on rikutud 1998. aasta suuniseid ja proportsionaalsuse põhimõtet

30 Hagejad väidavad, et komisjon kohaldas valesti 1998. aasta suuniseid ja rikkus proportsionaalsuse põhimõtet, kui ta määras kindlaks Saksamaal ja Madalmaades toimunud rikkumiste eest määratud trahvide lähtesummad.

31 Sissejuhatuseks olgu meenutatud, et väljakujunenud kohtupraktikast tuleneb, et komisjonil on trahvide arvutamise meetodi puhul ulatuslik kaalutlusõigus. See meetod, mis on sätestatud 1998. aasta suunistes, sisaldab erinevaid paindlikkust tagavaid elemente, mis võimaldavad komisjonil teostada oma kaalutlusõigust kooskõlas määruse nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 sätetega (vt selle kohta Euroopa Kohtu 3. septembri 2009. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-322/07 P, C-327/07 P ja C-338/07 P: Papierfabrik August Koehler jt *vs*. komisjon, EKL 2009, lk I-7191, punkt 112 ja seal viidatud kohtupraktika).

32 Liidu konkurentsiõiguse rikkumiste raskuse määramisel tuleb lähtuda mitmest tegurist, nagu asjaomase juhtumi eripärased asjaolud, selle kontekst ja trahvide hoiatav mõju, isegi kui puudub siduv või ammendav loetelu kriteeriumidest, millega tuleb arvestada (Euroopa Kohtu 19. märtsi 2009. aasta otsus kohtuasjas C-510/06 P:

Archer Daniels Midland *vs.* komisjon, EKL 2009, lk I-1843, punkt 72, ja 3. septembri 2009. aasta otsus kohtuasjas C-534/07 P: Prym ja Prym Consumer *vs.* komisjon, EKL 2009, lk I-7415, punkt 54).

33 Nagu eespool punktis 16 sai märgitud, määras komisjon käesoleval juhul trahvide summa kindlaks 1998. aasta suunistes määratletud meetodi alusel.

34 Kuigi 1998. aasta suuniseid ei saa lugeda õigusnormiks, mida ametiasutus peab igal juhul järgima, näevad need siiski ette praktikat väljendava käitumisnormi, mida ametiasutus ei või konkreetsel juhul eirata, andmata võrdse kohtlemise põhimõttega kooskõlas olevaid põhjendusi (vt Euroopa Kohtu 28. juuni 2005. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P – C-208/02 P ja C-213/02 P: Dansk Rørindustri jt *vs.* komisjon, EKL 2005, lk I-5425, punkt 209 ja seal viidatud kohtupraktika, ning Üldkohtu 8. oktoobri 2008. aasta otsus kohtuasjas T-73/04: Carbone-Lorraine *vs.* komisjon, EKL 2008, lk II-2661, punkt 70).

35 Selliseid käitumisreegleid vastu võttes ja nende avaldamisel teada andes, et ta kavatseb neid edaspidi nendega hõlmatud juhtumitele kohaldada, piirab komisjon oma kaalutlusõigust ega saa nendest normidest kõrvale kalduda, ilma et teda olenevalt olukorrast karistataks selliste õiguse üldpõhimõtete rikkumise eest nagu võrdne kohtlemine või õiguspärase ootuse kaitse (vt eespool punktis 34 viidatud kohtuotsus Dansk Rørindustri jt *vs.* komisjon, punkt 211 ja seal viidatud kohtupraktika; eespool punktis 34 viidatud kohtuotsus Carbone-Lorraine *vs.* komisjon, punkt 71).

36 Peale selle määravad 1998. aasta suunised üldiselt ja abstraktselt meetodi, mille komisjon võttis endale kohustuseks trahvisummade kindlaksmääramisel, ja tagavad järelikult ettevõtjatele õiguskindluse (eespool punktis 34 viidatud kohtuotsus Dansk Rørindustri jt *vs.* komisjon, punktid 211 ja 213).

37 Lõpetuseks tuleb meenutada, et 1998. aasta suunised näevad esiteks ette rikkumise kui sellise raskusastme hindamise, mille põhjal saab kindlaks määrata üldise lähtesumma (punkt 1 A teine lõik). Teiseks analüüsitakse raskusastet toimepandud rikkumiste laadi ja asjaomase ettevõtja omaduste, eelkõige tema suuruse ja positsiooni suhtes asjaomasel turul, mille tulemusel saab kaaluda lähtesummat, liigitada ettevõtjaid kategooriatesse ja määrata kindlaks konkreetse lähtesumma (punkti 1 A kolmas kuni seitsmes lõik).

38 Käesolevas asjas uurib komisjon vaidlustatud otsuses rikkumise raskusele antud hinnangu osas paralleelselt nelja vaidlustatud otsuse artiklis 1 tuvastatud rikkumist, „kuna [neil] […] on ühiseid tunnusjooni" (vaidlustatud otsuse põhjendus 657).

39 Kõigepealt selgitab komisjon rikkumiste laadiga seoses vaidlustatud otsuse põhjendustes 658 ja 659 järgmist:

„658 Käesoleva otsuse esemeks olevad rikkumised seisnesid peamiselt konkurentidevahelises salajases kokkuleppes, et jagada turud või külmutada turuosad, jaotades omavahel uute liftide ja/või eskalaatorite müügi või paigaldamise projektid, ja et mitte konkureerida omavahel liftide ja eskalaatorite hooldamise ja moderniseerimise osas (välja arvatud Saksamaa, kus hooldus- ja moderniseerimistegevust kartelli liikmete vahelistes aruteludes ei käsitletud). Niisugused horisontaalsed piirangud on juba oma olemuselt [EÜ] artikli 81 kõige raskemate rikkumiste hulgas. Selle juhtumi rikkumised jätsid kliendid kunstlikult ilma eelistest, mida nad oleksid võinud oodata konkureeriva pakkumise protsessist. Samuti on huvipakkuv ära märkida, et mõned manipuleeritud projektid olid avalikud hankelepingud, mida rahastati maksudest ning mis olid läbi viidud just nimelt selleks, et saada konkureerivaid pakkumisi, ja eelkõige hea kvaliteedi/hinna suhtega pakkumisi.

659 Rikkumise raskuse hindamisel on rikkumise eesmärgiga seotud asjaolud üldjuhul olulisemad kui selle tagajärgedega seotud asjaolud, eelkõige siis, kui niisugused kokkulepped nagu käesolevas asjas puudutavad väga raskeid rikkumisi, näiteks hindade kindlaksmääramine ja turu jagamine. Kokkuleppe tagajärjed ei ole üldjuhul määrav kriteerium rikkumise raskuse hindamiseks."

40 Komisjon kinnitab, et ta „ei püüdnud tõendada rikkumise konkreetseid tagajärgi, kuna [oli] võimatu piisava kindlusega ära määrata kohaldatavad konkurentsiparameetrid (hind, kaubandustingimused, kvaliteet, innovatsioon jt), kui rikkumisi ei oleks olnud" (vaidlustatud otsuse põhjendus 660). Ta leiab siiski, et „[o]n […] ilmne, et rikkumistel on olnud tegelik mõju", ning selgitab seoses sellega, et „[a]sjaolu, et kartelli liikmed rakendasid erinevaid konkurentsivastaseid kokkuleppeid, vihjab iseenesest turule avaldatud mõjule, isegi kui tegelikku mõju on raske mõõta, kuna ei ole teada eeskätt see, kas ja kui paljude projektide puhul pakkumisi manipuleeriti, ega see, mitu projekti võidi kartelli liikmete vahel ära jagada, ilma et nendevahelised kontaktid oleks olnud vajalikud" (vaidlustatud otsuse põhjendus 660). Samas põhjenduses lisab komisjon, et „konkurentide suured kumuleeritud turuosad viitavad tõenäolistele konkurentsivastastele tagajärgedele ja [et] nende turuosade suhteline stabiilsus kogu rikkumiste perioodi vältel kinnitab neid tagajärgi".

41 Edasi, vaidlustatud otsuse põhjendustes 661–669 vastab komisjon argumentidele, mille hagejad esitasid haldusmenetluses ja millega nad soovisid tõendada rikkumiste piiratud mõju turule.

42 Asjaomase geograafilise turu suuruse osas väidab komisjon vaidlustatud otsuse põhjenduses 670, et „[vaidlustatud] otsuse esemeks olevad kartellikokkulepped hõlmavad vastavalt kogu Belgia, Saksamaa, Luksemburgi või Madalmaade territooriumi" ja et „[k]ohtupraktikast nähtub selgelt, et kogu liikmesriiki hõlmav riiklik geograafiline turg on juba iseenesest ühisturu oluline osa".

43 Viimaseks, komisjon järeldab vaidlustatud otsuse põhjenduses 671, et „iga adressaat pani toime ühe või mitu EÜ artikli 81 väga rasket rikkumist […], [a]rvestades rikkumiste laadi ja seda, et iga rikkumine hõlmas liikmesriigi (Belgia, Saksamaa, Luksemburg või Madalmaad) kogu territooriumi". Ta järeldab, et „nende tegurite tõttu tuleb rikkumisi pidada väga raskeks, kuigi nende tegelikku mõju ei saa mõõta".

44 Esiteks, mis puudutab Saksamaal toimunud rikkumist, siis väidavad hagejad, et vaidlustatud otsuses ei võeta arvesse komisjoni enda järeldusi, mille kohaselt ei puudutanud Saksamaa kartell kõiki liftiprojekte. Niisiis moodustavad mõjutatud turu vaid üle miljoni euro väärtusega liftiprojektid ehk ligikaudu 20–30% koguturust, mida kinnitasid Kone, Otis ja ThyssenKrupp oma taotlustes kaitse saamise kohta (vaidlustatud otsuse põhjendused 281 ja 664). Repliigis märgivad hagejad veel, et ühelt poolt Saksamaal toimunud rikkumiste eest määratud üldise lähtesumma ning teiselt poolt Belgias ja Madalmaades toimunud rikkumiste eest määratud trahvi üldiste lähtesummade võrdlus kinnitab seda, et Saksamaal toimunud rikkumise eest määratud lähtesumma ei ole proportsionaalne, kuna erinevalt Saksamaa kartellist puudutasid Belgia ja Madalmaade kartellid liftiturgu tervikuna.

45 Sellega seoses on oluline rõhutada, et hagejad ei vaidlusta 1998. aasta suuniste punktis 1 A esitatud trahvide üldiste lähtesummade kindlaksmääramist puudutava meetodi õiguspärasust. Kuid nimetatud meetod vastab koguloogikale, mille kohaselt tuleb rikkumise raskuse alusel kindlaks määratud trahvi üldise lähtesumma arvutamisel arvesse võtta rikkumise laadi ja geograafilist ulatust ning selle tegelikku mõju turule, kui seda saab mõõta (Üldkohtu 15. märtsi 2006. aasta otsus kohtuasjas T-15/02: BASF *vs*. komisjon, EKL 2006, lk II-497, punkt 134, ja 6. mai 2009. aasta otsus kohtuasjas T-116/04: Wieland-Werke *vs*. komisjon, EKL 2009, lk II-1087, punkt 62).

46 Lisaks ei ole asjaomase turu suurus põhimõtteliselt kohustuslikult arvessevõetav tegur, vaid üksnes üks asjakohastest teguritest rikkumise raskuse hindamisel, kusjuures komisjon ei ole vastavalt kohtupraktikale pealegi kohustatud asjaomast turgu määratlema või selle suurust hindama, kui asjaomasel rikkumisel on konkurentsivastane ese (vt selle kohta eespool punktis 32 viidatud kohtuotsus Prym ja Prym Consumer *vs*. komisjon, punktid 55 ja 64, ja Üldkohtu 30. septembri 2009. aasta otsus kohtuasjas T-161/05: Hoechst *vs*. komisjon, EKL 2009, lk II-3555, punkt 109). Seega võib komisjon, olemata selleks siiski kohustatud, võtta trahvi üldise lähtesumma kindlaksmääramisel arvesse selle turu suurust, kus rikkumine on toimunud (vt selle kohta eespool punktis 45 viidatud kohtuotsus BASF *vs*. komisjon, punkt 134, ja eespool punktis 45 viidatud kohtuotsus Wieland-Werke *vs*. komisjon, punkt 63 ja seal viidatud kohtupraktika). Nimelt ei ole 1998. aasta suunistes sätestatud, et trahvisummad tuleb arvutada kogukäibe või asjaomasel turul ettevõtjate saadud käibe alusel. Siiski ei ole nendega vastuolus samuti see, kui niisugune käive trahvisumma kindlaksmääramisel arvesse võetakse, et pidada kinni liidu õiguse üldpõhimõtetest ja kui asjaolud seda nõuavad (Üldkohtu 9. juuli 2003. aasta otsus kohtuasjas T-224/00: Archer Daniels Midland ja Archer Daniels Midland Ingredients *vs*. komisjon, EKL 2003, lk II-2597, punkt 187).

47 Hagejate argument, mille kohaselt peaks Saksamaa kartelli eest määratud trahvi lähtesumma kajastama asjaomase turu väidetavat piiratud suurust, tugineb seega vääral eeldusel ning tuleb tagasi lükata.

48 Nagu sai märgitud eespool punktides 38–43, võttis komisjon käesolevas asjas rikkumise raskuse kindlakstegemisel arvesse rikkumise laadi ja asjaomase turu geograafilist ulatust.

49 Vastupidi hagejate väidetule nähtub vaidlustatud otsuse põhjendusest 664, kus komisjon vastab muu hulgas Kone ja Otise väitele rikkumise väidetavalt piiratud mõju kohta, et Saksamaa kokkulepped ei mõjutanud ainult eskalaatoreid ja üle miljoni euro

suuruseid liftiprojekte, kuna komisjon leidis, et oli tõenäoline, „et üle miljoni euro suurusega liftiprojektidega seotud kartellitegevus, mis hõlmab kiireid ja hinnalisi lifte, mõjutas ka ülejäänud liftituru toimimist". Nimetatud põhjenduses märkis komisjon samuti, et projekti koguväärtus oli tähtsam liftide arvust ja tüübist, et rikkumise täpset mõju oli võimatu tõendada ja et asjaolud tõendasid selgelt, et osaliste tahe ei olnud teatavat liiki tooted välistada, vaid leppida kokku projektide osas, mille puhul oli võimalik konkurents kõige lihtsamini kõrvaldada.

50 Samuti tuleb meenutada, et 2002. aasta koostööteatise alusel esitatud taotluses teatas Kone ise konkreetselt, et [*konfidentsiaalne*] [1] (vt ka põhjendus 256), mis kaldub pigem viitama sellele, et kartelli eesmärk oli külmutada turuosad liftiturul tervikuna. Ent nagu rõhutab komisjon, on üle miljoni euro suuruste projektidega seotud otsene salajane kokkulepe vastuolus agressiivse konkurentsiga väiksema väärtusega projektide suhtes. Lisaks, nagu nähtub vaidlustatud otsuse põhjendusest 241, millele hagejad ei ole vastu vaielnud, teatas ThyssenKrupp ka seda, et erandkorras vaadati läbi ka väiksemad projektid. Sellest järeldub, et hagejate argument, mille kohaselt puudutas kartell liftide osas vaid 20–30% Saksamaa turust, tuleb tagasi lükata.

51 Lisaks tuleb seoses Saksamaa kartelliga märkida, et kuigi komisjon ei püüdnud tõendada rikkumise täpset mõju (vaidlustatud otsuse põhjendus 660), kehtestas ta siiski vähendatud lähtesumma, et võtta arvesse asjaomaste ettevõtjate kasuks võimalust, et kartellid ei mõjutanud otseselt liftiturgu tervikuna. Niisiis, nagu märgib komisjon vaidlustatud otsuse põhjenduses 664, võttis ta vastuseks teatavate kartelliosaliste

1 – Konfidentsiaalsed andmed on kustutatud.

argumentidele, mille kohaselt puudutas kartell liftide osas ainult kiireid lifte, tegelikult trahvi lähtesumma kindlaksmääramisel arvesse „asjaolu, et kartellitegevus ei mõjutanud võib-olla otseselt liftiturgu tervikuna". Nimelt ilmneb, et Saksamaa kartelli eest määrati trahvi lähtesumma madalamale tasemele, kui see on väljendatud protsendina turu kogusuurusest, kui need, mida kohaldati muudele vaidlustatud otsuses nimetatud kartellide eest (vt allpool punkt 55).

52 Lisaks, isegi kui eeldada, et lifte puudutavas osas mõjutas Saksamaa kartell vaid üle miljoni euro suuruseid liftiprojekte, mida hagejad ei ole tõendanud ja millele räägivad pealegi vastu teatavad ThyssenKruppi avaldused (vt eespool punkt 50), on trahvi lähtesumma ikkagi põhjendatud, isegi kui seda võrrelda muude kartellide eest määratud summadega. Sellega seoses on oluline rõhutada, et Saksamaa kartellist mõjutatud geograafiline turg on oluliselt suurem kui muudest kartellidest mõjutatud turud.

53 Peale selle tuleb toonitada, et see, et asjaomane tooteturg on suhteliselt väike, eeldusel, et see on tõendatud, on vähese tähtsusega võrreldes muude rikkumise raskusastet tõendavate asjaoludega, mis on esitatud vaidlustatud otsuse põhjendustes 657–671 ja mida on mainitud eespool punktides 38–43 (vt selle kohta Üldkohtu 27. septembri 2006. aasta otsus kohtuasjas T-322/01: Roquette Frères *vs.* komisjon, EKL 2006, lk II-3137, punkt 151).

54 Viimaseks, isegi kui eeldada, et komisjon peab juhul, kui ta tuvastab ühes ja samas otsuses mitu väga rasket rikkumist, järgima üldiste trahvi lähtesummade ja eri mõjutatud turgude suuruse vahel proportsionaalset suhet, ei viita käesolevas asjas miski sellele, et Saksamaa kartelli eest määratud trahvi üldine lähtesumma on ebaproportsionaalne võrreldes Belgia ja Madalmaade kartelli eest määratud trahvi üldiste lähtesummadega.

55 Nimelt näitab asjassepuutuvate andmete uurimine, et komisjon on mõjutatud turgude suurust arvestades määranud trahvide üldised lähtesummad asjaomastes liikmesriikides toimunud rikkumiste eest kindlaks põhjendatult ja järjekindlalt, kasutamata seejuures konkreetset matemaatilist valemit, milleks ta igal juhul kohustatud ei olnud (vt eespool punktid 45–47). Esiteks määrati selgelt kõige suurema ehk Saksa turu puhul, mis on 576 miljonit eurot, trahvi üldiseks lähtesummaks 70 miljonit eurot. Teiseks, suuruselt kahe järgmise turu puhul ehk Madalmaade ja Belgia turud, mis on vastavalt 363 miljonit eurot ja 254 miljonit eurot, määrati trahvi üldiseks lähtesummaks vastavalt 55 miljonit eurot ja 40 miljonit eurot.

56 Neil asjaoludel ja arvestades 1998. aasta suuniste punktis 1 A toodud meetodi aluseks olevat koguloogikat, mis ei kohusta komisjoni trahvi üldise lähtesumma kindlaksmääramisel arvesse võtma mõjutatud turu suurust ja veelgi vähem määrama seda summat kindla protsendi alusel turu kogukäibest (vt selle kohta eespool punktis 45 viidatud kohtuotsus BASF *vs*. komisjon, punkt 134), ei saa Saksamaal toimunud rikkumise eest määratud üldist lähtesummat pidada ebaproportsionaalseks võrreldes Belgias ja Madalmaades toimunud rikkumiste eest määratud üldiste lähtesummadega.

57 Teiseks, seoses Madalmaades toimunud rikkumise raskusega meenutab Kone, et komisjon peab arvesse võtma rikkumise laadi, selle tegelikku mõju turule, kui see on mõõdetav, ja asjaomase geograafilise turu suurust.

58 Hagejad väidavad, et komisjon tegi vale järelduse, et Madalmaades toimunud rikkumise laad oli sama nagu Belgias, Saksamaal ja Luksemburgis toime pandud rikkumistel, mille puhul on tegemist ilmse hindamisvea ja võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumisega. Nad kinnitavad sellega seoses esiteks, et neis liikmesriikides tehti kokkulepped üldjuhul kõrgemal juhtumistasandil. Teiseks rajanes projektide jagamine osalejate vahel eelnevalt kokku lepitud turujaotusel ning selle eesmärk oli turuosade külmutamine. Kolmandaks koostati projektinimekirju. Peale selle võtsid osalejad

äärmuslikke meetmeid, et varjata oma õigusvastast tegevust. Neljandaks puudutasid Belgias ja Luksemburgis toimunud rikkumised kõiki projekte ja/või lepinguid ning Saksamaal kõiki projekte, mille väärtus ületas teatava summa. Viiendaks oli Belgias „teenuste" haru jaoks olemas kompensatsioonimehhanism. Ükski neist asjaoludest ei esine Madalmaades toimunud rikkumise puhul.

59 Tuleb tõdeda, et need asjaolud, eeldusel, et need leiavad tõendamist, ei võimalda seada kahtluse alla komisjoni hinnangut seoses vaidlustatud otsuse põhjenduses 658 toodud Madalmaades tuvastatud rikkumise laadiga. Nimelt seisnesid nii Madalmaades kui ka Belgias, Saksamaal ja Luksemburgis toime pandud rikkumised peamiselt konkurentidevahelises salajases kokkuleppes, et jagada turud või külmutada turuosad, jaotades omavahel uute liftide ja/või eskalaatorite müügi või paigaldamise projektid, ja et mitte konkureerida omavahel liftide ja eskalaatorite hooldamise ja moderniseerimise osas (välja arvatud Saksamaa, kus hooldus- ja moderniseerimistegevust kartelli liikmete vahelistes aruteludes ei käsitletud). Niisugused horisontaalsed piirangud on juba oma olemuselt [EÜ] artikli 81 kõige raskemate rikkumiste hulgas (vaidlustatud otsuse põhjendus 658), mis nähtub otseselt 1998. aasta suuniste punktis 1 A, milles kvalifitseeritakse seda liiki rikkumised „väga raskeks".

60 Hagejate sõnul avaldas Madalmaades toimunud rikkumine pealegi turule väiksemat mõju kui Belgia, Saksamaa ja Luksemburgi kartellid. Vastupidi komisjoni poolt väidetule on võimalik mõju turule üldjoontes mõõta, võrreldes asjaomaste projektide väärtust turu koguväärtusega. Lisaks on nii Otise, ThyssenKruppi kui ka Kone hinnangul rikkumisest võimalikult mõjutatud turuosa alla 10%. Teise võimalusena väidab Kone, et arvestades tõendeid ning rikkumise laadi ja mõju, oleks komisjon pidanud Madalmaades toimunud rikkumise kvalifitseerima „raskeks", mitte „väga raskeks" ning et ta

oleks järelikult pidanud vähendama Madalmaades toimunud rikkumise eest määratud trahvi põhisummat.

61 Vastavalt 1998. aasta suuniste punkti 1 A esimesele lõigule peab komisjon rikkumise raskuse hindamisel seega tegelikku mõju turule uurima ainult siis, kui ilmneb, et see mõju on mõõdetav (vt eespool punktis 32 viidatud kohtuotsus Prym ja Prym Consumer *vs.* komisjon, punkt 74 ja seal viidatud kohtupraktika; eespool punktis 46 viidatud Üldkohtu otsus Archer Daniels Midland ja Archer Daniels Midland Ingredients *vs.* komisjon, punkt 143, ja 5. aprilli 2006. aasta otsus kohtuasjas T-279/02: Degussa *vs.* komisjon, EKL 2006, lk II-897, punkt 216).

62 Vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale peab komisjon rikkumise tegelikku mõju turule hinnates viitama konkurentsitingimustele, mis oleksid tavapäraselt eksisteerinud ilma rikkumiseta (vt eespool punktis 34 viidatud kohtuotsus Carbone-Lorraine *vs.* komisjon, punkt 83 ja seal viidatud kohtupraktika).

63 Käesolevas asjas kinnitab komisjon vaidlustatud otsuse punktis 660, et „[ta] ei püüdnud tõendada rikkumise konkreetseid tagajärgi, kuna [oli] võimatu piisava kindlusega ära määrata kohaldatavad konkurentsiparameetrid (hind, kaubandustingimused, kvaliteet, innovatsioon jt), kui rikkumisi ei oleks olnud". Kuigi komisjon leiab vaidlustatud otsuse põhjenduses 660, et on ilmne, et kartellidel on olnud tegelik mõju, kuna neid on rakendatud, ja kuigi komisjon lükkas vaidlustatud otsuse põhjendustes 661–669 tagasi asjaomaste ettevõtjate argumendid, millega sooviti tõendada kartellide piiratud mõju, tuleb tõdeda, et vaidlustatud otsuses ei ole rikkumiste raskuse hindamisel arvesse võetud nende võimalikku mõju turule.

64 Niisiis rajab komisjon vaidlustatud otsuse põhjenduses 671 oma järelduse rikkumiste raskuse hinnangu kohta ainult nimetatud rikkumiste laadi ja geograafilise ulatuse arvessevõtmisele. Nimelt järeldab komisjon nimetatud põhjenduses, et „[a]rvestades

rikkumiste laadi ja seda, et iga rikkumine hõlmas liikmesriigi (Belgia, Saksamaa, Luksemburg või Madalmaad) kogu territooriumi […], [tuleb asuda seisukohale, et] iga adressaat pani toime ühe või mitu EÜ artikli 81 väga rasket rikkumist".

65 Seoses argumendiga, mille kohaselt on mõju turule võimalik üldjoontes mõõta, võrreldes asjaomaste projektide väärtust turu koguväärtusega, tuleb tõdeda, et hagejad ei esita täpsustusi selle kohta, kuidas tuleks mõju turule arvutada. Selles küsimuses viitavad hagejad repliigis Kone selgitustele, mis on esitatud tema vastuses vastuväiteteatisele. Ilma et oleks vaja võtta seisukoht niisuguse argumentatsiooni vastuvõetavuse suhtes, mis on toodud hagiavalduse lisas, tuleb märkida, et hagejad piirduvad viitega kartelli piiratud mõjule Madalmaade turul ja viitavad sellega seoses sisuliselt asjaomaste ettevõtjate avaldustele, mille kohaselt oli kartelli esemeks piiratud arv projekte. Kuid nagu märgib komisjon, ei tähenda niisugused avaldused, et rikkumise mõju oli mõõdetav, kuna kartelli ulatus ei ole teada. Seega märkis komisjon näiteks vaidlustatud otsuse põhjenduses 384, mida hagejad ei ole vaidlustanud, et „ei olnud mingit vajadust jagada Madalmaade kartelli raames kõik projektid, kuna asjaomased ettevõtjad pidid arutlema vaid niisuguste projektide üle, mida ei antud ühele neist automaatselt tänu olemasoleva kliendiga sisseseatud suhtele". Lisaks ei saa hagejate argumendid seada kahtluse alla vaidlustatud otsuse põhjenduses 660 esitatud komisjoni järeldust, mille kohaselt oli võimatu piisava kindlusega kindlaks teha kohaldatavad konkurentsiparameetrid (hind, kaubandustingimused, kvaliteet, innovatsioon jt), kui rikkumisi ei oleks olnud (vt eespool punktid 62 ja 63).

66 Igal juhul tuleb tõdeda, et hagejate argumendid ei sea kahtluse alla Madalmaades toimunud rikkumise kvalifitseerimist „väga raskeks".

67 Tuleb seega märkida, et vaidlustatud otsuses tuvastatud rikkumised kuuluvad juba oma olemuselt EÜ artikli 81 kõige raskemate rikkumiste hulka, kuna nende ese oli „konkurentidevaheline salajane kokkulepe, et jagada turud või külmutada turuosad, jaotades omavahel uute liftide ja/või eskalaatorite müügi või paigaldamise projektid, ja et mitte konkureerida omavahel liftide ja eskalaatorite hooldamise ja moderniseerimise osas (välja arvatud Saksamaa, kus hooldus- ja moderniseerimistegevust kartelli liikmete vahelistes aruteludes ei käsitletud)" (vaidlustatud otsuse põhjendus 658). Sellega seoses on 1998. aasta suunistes märgitud, et „väga rasked" rikkumised on üldjuhul horisontaalsed piirangud, näiteks hinnakartellid ja turujagamiskvoodid või muud meetmed, mis kahjustavad siseturu nõuetekohast toimimist. Need rikkumised on ka kartellikokkulepete näidete hulgas, mis on EÜ artikli 81 lõike 1 punktis c sõnaselgelt ühisturuga kokkusobimatuks kuulutatud. Lisaks sellele, et need kartellid muudavad oluliselt konkurentsitingimusi, toovad need kaasa nende turgude eraldamise, sest need kohustavad pooli respekteerima eraldiseisvaid turge, mis on sageli riigipiiridega piiritletud, takistades seega EÜ asutamislepingu põhieesmärgi saavutamist, milleks on ühenduse turu integratsioon. Seega on seda liiki rikkumised, eelkõige kui tegu on horisontaalsete kartellikokkulepetega, kohtupraktikas määratletud kui „väga rasked" või „ilmsed rikkumised" (Üldkohtu 6. aprilli 1995. aasta otsus kohtuasjas T-148/89: Tréfilunion *vs*. komisjon, EKL 1995, lk II-1063, punkt 109; 15. septembri 1998. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-374/94, T-375/94, T-384/94 ja T-388/94: European Night Services jt *vs*. komisjon, EKL 1998, lk II-3141, punkt 136, ja 18. juuli 2005. aasta otsus kohtuasjas T-241/01: Scandinavian Airlines System *vs*. komisjon, EKL 2005, lk II-2917, punkt 85).

68 Lisaks nähtub väljakujunenud kohtupraktikast, et konkurentsivastase tegevuse mõju ei ole rikkumise raskuse hindamisel määrav kriteerium. Tahtluse aspektiga seotud tegurid võivad omada suuremat tähtsust kui tegevuse mõjuga seotud tegurid, eelkõige juhul, kui tegemist on oma laadilt raskete rikkumistega, nagu turgude jagamine (Euroopa Kohtu 2. oktoobri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-194/99 P: Thyssen Stahl *vs*. komisjon, EKL 2003, lk I-10821, punkt 118, ning eespool punktis 32 viidatud kohtotsus Prym ja Prym Consumer *vs*. komisjon, punkt 96; Üldkohtu 13. detsembri

2001. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-45/98 ja T-47/98: Krupp Thyssen Stainless ja Acciai speciali Terni *vs*. komisjon, EKL 2001, lk II-3757, punkt 199, ning eespool punktis 61 viidatud kohtuotsus Degussa *vs*. komisjon, punkt 251).

69 Niisiis on rikkumise laad ülimalt oluline eelkõige rikkumise „väga raskeks" kvalifitseerimisel. 1998. aasta suunistes sisalduvast väga raskete rikkumiste kirjeldusest nähtub, et kokkulepped või kooskõlastatud tegevus, mille eesmärk on nagu käesolevas asjas turgude jagamine, võivad ainuüksi oma laadi tõttu tuua kaasa kvalifitseerimise „väga raskeks" rikkumiseks, ilma et oleks vaja, et kõnealust tegevust iseloomustaks teatav mõju või geograafiline ulatus (vt selle kohta eespool punktis 32 viidatud Euroopa Kohtu otsus Prym ja Prym Consumer *vs*. komisjon, punkt 75, ning 24. septembri 2009. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-125/07 P, C-133/07 P, C-135/07 P ja C-137/07 P: Erste Bank der österreichischen Sparkassen *vs*. komisjon, EKL 2009, lk I-8681, punkt 103). Seda järeldust kinnitab asjaolu, et kuigi raskete rikkumiste kirjelduses on otseselt mainitud mõju turule ja tagajärgi suurele osale ühisturust, ei mainita väga raskete rikkumiste kirjelduses seevastu ei tegelikku mõju ega teatava geograafilise ala mõjutamist (vt selle kohta Üldkohtu 8. oktoobri 2008. aasta otsus kohtuasjas T-69/04: Schunk ja Schunk Kohlenstoff-Technik *vs*. komisjon, EKL 2008, lk II-2567, punkt 171 ja seal viidatud kohtupraktika).

70 Järelikult leidis komisjon õigustatult, et esemest lähtuvalt oli Madalmaades toimunud rikkumine oma laadilt väga raske.

71 Kõiki eelnevaid kaalutlusi arvestades tuleb käesolev väide tagasi lükata.

Väide, et rikutud on 2002. aasta koostööteatist, õiguspärase ootuse kaitse, võrdse kohtlemise põhimõtteid ja kaitseõigusi

72 Hagejad meenutavad, et nad esitasid taotlused trahvide eest kaitse saamiseks või trahvide vähendamiseks 2002. aasta koostööteatise alusel. Komisjon rikkus siiski nimetatud teatise sätteid, kui ta hindas nende koostöö kvaliteeti ja kasulikkust. Hagejate sõnul eiras komisjon veel nende õiguspäraseid ootusi ja kaitseõigusi. Viimaseks väidavad hagejad, et komisjon rikkus nimetatud teatise alusel kohaldatava trahvide vähendamise hindamisel võrdse kohtlemise põhimõtet.

2002. aasta koostööteatis

73 Olgu märgitud, et 2002. aasta koostööteatises määratles komisjon, millistel tingimustel võib kartellikokkuleppe suhtes komisjoni läbi viidava uurimise käigus temaga koostööd tegevaid ettevõtjaid vabastada trahvist, mis nad muidu tasuma peaksid, või seda vähendada.

74 Kõigepealt, 2002. aasta koostööteatise A jao lõige 8 näeb ette:

„Komisjon tagab ettevõtjale kaitse kehtestatava trahvi eest juhul, kui:

a) ettevõtja esitab esimesena tõendid, mis komisjoni arvates võimaldavad tal teha määruse nr 17 artikli 14 lõikes 3 nimetatud otsuse ühendust mõjutava väidetava kartelli tuvastamisega seotud uurimise läbiviimise kohta;

b) ettevõtja esitab esimesena tõendid, mis komisjoni arvates võimaldavad tal tuvastada [EÜ] artikli 81 rikkumise seoses ühendust mõjutava väidetava kartelli olemasoluga."

75 Edasi, 2002. aasta koostööteatise B osa lõige 20 näeb ette, et „[e]ttevõtjate puhul, kes ei täida A osas sätestatud [trahvist vabastamise] tingimusi, võib siiski vähendada kehtestatava trahvi määra" ning lõige 21 näeb ette, et „[s]elleks, et ettevõtja trahvi saaks vähendada, peab ta esitama komisjonile kahtlustatava rikkumise kohta tõendid, millel on komisjoni valduses olevate tõenditega võrreldes oluline lisaväärtus, ning lõpetama oma osaluse kahtlustatavas rikkumises hiljemalt tõendite esitamise ajal".

76 Seoses lisaväärtuse mõistega on 2002. aasta koostööteatise lõikes 22 selgitatud:

„Lisaväärtuse mõiste väljendab seda, mil määral esitatud tõendite laad ja/või üksikasjalikkus aitavad komisjonil kõnealuseid fakte tõendada. Hindamisel peab komisjon

hiljem esitatavatest tõenditest üldjuhul väärtuslikumaks neid kirjalikke tõendeid, mis pärinevad sellest ajavahemikust, mida faktid puudutavad. Samamoodi peetakse kaudselt seotud tõenditest üldjuhul väärtuslikumaks kõnealuste faktidega otseselt seotud tõendeid."

77 2002. aasta koostööteatise lõike 23 punkti b esimene lõik näeb trahvide vähendamise eesmärgil ette kolme kategooriasse liigitamise:

– „esimene ettevõtja, kes täidab [lõikes] 21 sätestatud tingimused: trahvi vähendatakse 30–50%,

– teine ettevõtja, kes täidab [lõikes] 21 sätestatud tingimused: trahvi vähendatakse 20–30%,

– järgmised ettevõtjad, kes täidavad [lõikes] 21 sätestatud tingimused: trahvi vähendatakse kuni 20%."

78 2002. aasta koostööteatise lõike 23 punkti b teine lõik näeb ette:

„Kõigis nimetatud rühmades trahvi vähendamise taseme kindlaksmääramisel võtab komisjon arvesse [lõikes] 21 sätestatud tingimustele vastavate tõendite esitamise aega ja nende lisaväärtust. Peale selle võib komisjon arvesse võtta ettevõtja poolt pärast andmete esitamist tehtud koostöö ulatust ja järjepidevust."

79 Viimaseks, 2002. aasta koostööteatise lõike 23 punkti b viimane lõik sätestab:

„Kui ettevõtja esitab […] tõendid selliste faktide kohta, millest komisjon ei olnud eelnevalt teadlik ja mis mõjutavad otseselt kahtlustatava kartelli tähtsust või kestust, ei võta komisjon neid andmeid arvesse võimalike trahvide määramisel kõnealused tõendid esitanud ettevõtja suhtes."

Komisjoni kaalutlusruum ja liidu kohtu kontroll

80 Tuleb meenutada, et määruse nr 1/2003 artikli 23 lõige 2, mis on liidu konkurentsiõiguse eeskirjade rikkumise eest trahvide määramise õiguslik alus, annab komisjonile trahvide kindlaksmääramisel kaalutlusruumi (vt selle kohta Üldkohtu 21. oktoobri 1997. aasta otsus kohtuasjas T-229/94: Deutsche Bahn *vs.* komisjon, EKL 1997, lk II-1689, punkt 127), mille kasutamine sõltub eelkõige tema üldisest konkurentsipoliitikast (Euroopa Kohtu 7. juuni 1983. aasta otsus liidetud kohtuasjades 100/80–103/80: Musique Diffusion française jt *vs.* komisjon, EKL 1983, lk 1825, punktid 105 ja 109). Selles kontekstis võttis komisjon nende trahvialaste otsuste läbipaistvuse ja erapooletuse tagamiseks vastu 2002. aasta koostööteatise ja avaldas selle. Tegemist on instrumendiga, mille ülesanne on hierarhiliselt kõrgemalseisvat õigust silmas pidades täpsustada kriteeriumid, mida komisjon kavatseb oma kaalutlusõigust teostades kasutada. See viib enda kaalutlusõiguse piiramiseni (vt analoogia alusel Üldkohtu 30. aprilli 1998. aasta otsus kohtuasjas T-214/95: Vlaams Gewest *vs.* komisjon, EKL 1998, lk II-717, punkt 89), kuna komisjon peab järgima neid suuniseid, mille ta ise on kehtestanud (vt analoogia alusel Üldkohtu 12. detsembri 1996. aasta otsus kohtuasjas T-380/94: AIUFFASS ja AKT *vs.* komisjon, EKL 1996, lk II-2169, punkt 57).

81 2002. aasta teatise vastuvõtmisest tulenev komisjoni enda kaalutlusõiguse piiramine ei ole siiski vastuolus komisjoni märkimisväärse kaalutlusõiguse säilimisega (vt analoogia alusel Üldkohtu 14. detsembri 2006. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-259/02–T-264/02 ja T-271/02: Raiffeisen Zentralbank Österreich jt *vs.* komisjon. EKL 2006, lk II-5169, punkt 224).

82 2002. aasta koostööteatis sisaldab nimelt erinevaid paindlikke elemente, mis võimaldavad komisjonil oma kaalutlusõigust kasutada kooskõlas määruse nr 1/2003 artikli 23 sätetega, nagu Euroopa Kohus on neid tõlgendanud (vt analoogia alusel eespool punktis 81 viidatud kohtuotsus Raiffeisen Zentralbank Österreich jt *vs.* komisjon, punkt 224).

83 Seega tuleb märkida, et komisjonil on laiaulatuslik kaalutlusõigus, kui ta peab hindama, kas 2002. aasta koostööteatise kohaldamise soovi avaldanud ettevõtja esitatud tõenditel on oluline lisaväärtus nimetatud teatise lõike 21 tähenduses (vt selle kohta Euroopa Kohtu 10. mai 2007. aasta otsus kohtuasjas C-328/05 P: SGL Carbon *vs.* komisjon, EKL 2007, lk I-3921, punkt 88, ja Üldkohtu 18. juuni 2008. aasta otsus kohtuasjas T-410/03: Hoechst *vs.* komisjon, EKL 2008, lk II-881, punkt 555). Seoses 2002. aasta koostööteatise lõike 8 punktidega a ja b tuleb märkida, et see oluline kaalutlusruum tuleneb selle sätte sõnastusest endast, mis viitab sõnaselgelt tõendite esitamisele, mis „komisjoni arvates" kas võimaldavad komisjonil teha otsuse uurimise läbiviimise kohta või võimaldavad tal rikkumise tuvastada. Ettevõtja koostöö kvaliteedi ja kasu hindamine eeldab nimelt keerukate faktiliste hinnangute andmist (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus SGL Carbon *vs.* komisjon, punkt 81, ja eespool punktis 34 viidatud kohtuotsus Carbone Lorraine *vs.* komisjon, punkt 271).

84 Pärast seda, kui komisjon on tuvastanud, et tõenditel on oluline lisaväärtus 2002. aasta koostööteatise lõike 21 tähenduses, on tal siis, kui ta peab kindlaks tegema

asjaomasele ettevõtjale võimaldatava trahvisumma vähendamise täpse taseme, ka laiaulatuslik kaalutlusõigus. Nimelt näeb kõnealuse teatise lõike 23 punkti b esimene lõik ette trahvisumma vähendamise vahemikud eri kategooriate ettevõtjate jaoks, samas kui selle lõike teine lõik näeb ette kriteeriumid, mida komisjon peab arvesse võtma selleks, et määrata kindlaks nendes vahemikes trahvi vähendamise tase.

85 Arvestades kaalutlusõigust, mis on komisjonil 2002. aasta koostööteatise kohase ettevõtja koostöö hindamisel, võib Üldkohus kritiseerida vaid selle kaalutlusõiguse piiride ilmselget ületamist (vt selle kohta eespool punktis 83 viidatud kohtuotsus SGL Carbon *vs*. komisjon, punktid 81, 88 ja 89, ning eespool punktis 83 viidatud 18. juuni 2008. aasta kohtuotsus Hoechst *vs*. komisjon, punkt 555).

Kone koostöö Saksamaal toimunud rikkumise tuvastamiseks

86 Konele, kes oli esimene 2002. aasta koostööteatise alusel seoses Saksamaa kartelliga 12. veebruaril 2004 taotluse esitanud ettevõtja (vaidlustatud otsuse põhjendus 105), ei antud kaitset trahvide eest selle teatise lõike 8 alusel (vaidlustatud otsuse põhjendus 790).

87 Komisjon leidis vaidlustatud otsuse põhjendustes 783–786, et 2002. aasta koostööteatise lõike 8 punkt a ei ole kohaldatav, kuna kolmandast isikust informeerija oli talle esitanud teabe, mis võimaldas tal viia läbi kontrolli Saksamaal alates 28. jaanuarist 2004.

88 Nimetatud teatise lõike 8 punkti b kohaldamine välistati ka järgmistel vaidlustatud otsuse põhjendustes 787–789 esitatud põhjustel:

„787 Komisjon annab kaitse [2002. aasta] kooostööteatise [lõike] 8 [punkti] b alusel, kui ettevõtja esitab esimesena tõendeid, mis komisjoni arvates võimaldab tal tuvastada [EÜ] artikli 81 rikkumise seoses kahtlustatava kartelliga, mis tähendab, et komisjonil ei olnud varem piisavalt tõendeid [EÜ] artikli 81 rikkumise tuvastamiseks ning ühelegi ettevõtjale ei antud tingimuslikku kaitset trahvide eest [lõike] 8 [punkti] a alusel.

788 Kone [2002. aasta koostööteatise alusel] esitatud märkused on mitmeti mõistetavad ning nende tõendamiseks ei ole esitatud ühtegi tõendit peale omaenda avalduste, mis tehti mälu järgi. Ta tunnistab, et [*konfidentsiaalne*]. Käesoleval juhul oli komisjonil juba teavet eeldatava rikkumise kohta, mille ta oli saanud niisugustest muudest allikatest nagu kolmandate isikute märkused või uurimised. See teave määras kindlaks juhtumi peamise suundumuse haldusmenetluses, mille komisjon omal algatusel oli algatanud. Seega peab ettevõtja, kes soovib saada kaitset [2002. aasta] koostööteatise [lõike] 8 [punkti] b alusel niisugustel asjaoludel esitama komisjonile teavet, mis võimaldab tal uurimist oluliselt lühendada.

789 Kone märkused seoses Saksamaaga sisaldavad kartellitegevuse vähem täpseid kirjeldusi kui Belgiat ja Luksemburgi puudutavad märkused, ning selle kinnitamiseks ei ole esitatud süüstavaid dokumentaalseid tõendeid (välja arvatud omaenda avaldused). Järelikult ei saa Kone väita, et tema märkused ühelt poolt seoses Belgia ja Luksemburgiga ja teiselt poolt seoses Saksamaaga olid „sama kvaliteediga”.”

89 Kone trahvi vähendati siiski 50% võrra 2002. aasta koostööteatise lõike 23 punkti b esimese lõigu esimese taande alusel Saksamaa kartelliga seotud koostöö eest (vaidlustatud otsuse põhjendus 793).

90 Hagejad väidavad esiteks, et Kone vastas tingimustele, et saada Saksamaal toimunud rikkumise osas kaitset 2002. aasta koostööteatise lõike 8 punkti b alusel, kuna komisjon tugines vaidlustatud otsuses Kone 12. ja 18. veebruari 2004. aasta märkustele, et tõendada kõiki selle rikkumise koosseisu tunnuseid. Nad toonitavad asjaolu, et komisjoni valduses ei olnud veel piisavalt tõendeid, et tõendada Saksamaal toimunud rikkumist ajal, mil Kone selle teatise alusel oma taotluse esitas, ning et ta oli esimene selle rikkumise kohta teavet esitanud ettevõtja.

91 Olgu meenutatud, et üks 2002. aasta koostööteatise lõike 8 punkti b alusel kaitse saamise tingimus on see, et ettevõtja esitab esimesena tõendid, mis komisjoni arvates võimaldavad tal tuvastada EÜ artikli 81 rikkumise seoses ühendust mõjutava väidetava kartelli olemasoluga.

92 Tuleb märkida, et ajal, mil Kone esitas Saksamaad puudutava taotluse, s.o 12. veebruaril 2004, kahtlustas komisjon juba Saksamaa kartelli olemasolu lifti- ja eskalaatorisektoris teabe alusel, mis tema valduses sel ajal oli. Nimelt oli ta pärast kolmandast isikust informeerijalt saadud teabe tulemusel juba läbi viinud uurimise 28. jaanuaril 2004 ThyssenKruppi ja mõne tema Saksamaa tütarettevõtja ruumides (vaidlustatud otsuse põhjendus 104).

93 On tõsi, et vaidlust ei ole selles, et komisjonil ei olnud veel piisavaid tõendeid, et tuvastada Saksamaal toimunud rikkumine ajal, mil Kone 2002. aasta koostööteatise alusel oma taotluse esitas, ja et Kone oli esimene nimetatud rikkumist puudutava taotluse esitanud ettevõtja (vaidlustatud otsuse põhjendus 105).

94 Siiski ei piisa nendest asjaoludest iseenesest vastupidi hagejate poolt väidetule selleks, et taotleda kaitset trahvide eest 2002. aasta koostööteatise lõike 8 punkti b alusel. Nimelt määrab selle, kas talle antakse kaitset trahvide eest selle sätte alusel, niisuguse ettevõtja nagu Kone koostöö kvaliteet. Nimelt ei piisa, et Kone esitas teabe ja tõendid, mis võimaldavad rikkumise tõhusat menetlemist. Kuigi ei ole vaja, et esitatud tõendid oleksid piisavad, et tõendada rikkumist tervikuna või üksikasjalikult, peavad need siiski olema laadilt, täpsuse või tõendusliku jõu poolest piisavad, et võimaldada komisjonil tuvastada EÜ artikli 81 rikkumine.

95 Käesolevas asjas tuleb uurida, kas komisjon on arvestades kaalutlusõigust, mis tal on 2002. aasta koostööteatise alusel ettevõtja tehtud koostöö hindamisel, ilmselgelt ületanud selle kaalutlusõiguse piire, kui ta leidis, et Kone esitatud tõendid ei võimaldanud tal seoses Saksamaa kartelliga tõendada EÜ artikli 81 rikkumist (vt selle kohta eespool punktis 83 viidatud 18. juuni 2008. aasta kohtuotsus Hoechst *vs*. komisjon, punkt 555).

96 Esiteks tuleb meenutada, et tõendid, mille Kone esitas Saksamaad puudutavas osas 2002. aasta koostööteatise alusel esitatud taotluse raames, sisalduvad tema 12. veebruari 2004. aasta märkustes, mida täiendati ja parandati 18. veebruari 2004. aasta

märkustega. 12. veebruari 2004. aasta märkustele on lisatud kaks Kone juhataja avaldust, millest üks sisaldab kartelli kirjeldust Saksamaal liftiturul [*konfidentsiaalne*] ja teine kartelli kirjeldust Saksamaal eskalaatoriturul [*konfidentsiaalne*].

97 Kone 12. ja 18. veebruari 2004. aasta märkused sisaldavad lisas mõningaid dokumentaalseid tõendeid. Peale dokumentide, mille Kone juhid koostasid mälu järgi sama teatise alusel esitatud taotluse tarbeks, milles on ära toodud teatavate koosolekute kuupäevad ja koht, mis toimusid kartelli [*konfidentsiaalne*] raames, ja projektid, mida seal arutati [*konfidentsiaalne*], lisas Kone oma 12. veebruari 2004. aasta märkustele Schindleri faksi [*konfidentsiaalne*] ja ilma kuupäevata projektinimekirju [*konfidentsiaalne*]. 18. veebruari 2004. aasta märkustele on lisatud veel hotelliarved [*konfidentsiaalne*].

98 Teiseks, mis puudutab esitatud tõendite väärtust, siis tuleb seoses 12. veebruari 2004. aasta märkustega nentida, et Kone avaldused olid Kone juhid mälu järgi koostanud. Seega ei saa välistada, et nendes on ebatäpsusi. Pealegi märgib Kone oma 18. veebruari 2004. aasta märkustes ise, et mõne tema märkuse õigsus ei ole täielikult tagatud.

99 Igal juhul ei saa ettevõtja ühepoolsed avaldused olla piisavad rikkumise tuvastamiseks, kui nende kinnitamiseks ei ole esitatud täpseid ja üksteist toetavaid dokumentaalseid tõendeid. Nimelt on vaja, et komisjon tooks oma otsuses ära täpsed ja üksteist toetavaid tõendid, mille põhjal saab kindlalt veenduda, et rikkumine on toime pandud (Euroopa Kohtu 28. märtsi 1984. aasta otsus liidetud kohtuasjades 29/83 ja 30/83: Compagnie royale asturienne des mines ja Rheinzink *vs*. komisjon, EKL 1984, lk 1679, punkt 20; Üldkohtu 12. septembri 2007. aasta otsus kohtuasjas T-36/05: Coats Holdings ja Coats *vs*. komisjon, kohtulahendite kogumikus ei avaldata, punkt 71, ja 9. juuli 2009. aasta otsus kohtuasjas T-450/05: Peugeot ja Peugeot Nederland *vs*. komisjon, EKL 2009, lk II-2533, punkt 75).

100 Seoses 12. ja 18. veebruari 2004. aasta märkustele lisatud tõenditega tuleb nentida, et nende tõenduslik väärtus on piiratud, kuna need kas on koostanud Kone 2002. aasta koostööteatise alusel esitatud taotluse jaoks ega ole rikkumise [*konfidentsiaalne*] ajast või siis ei ole need sellised, mis võimaldaksid komisjonil tuvastada EÜ artikli 81 rikkumine [*konfidentsiaalne*]. 12. veebruari 2004. aasta märkustele lisatud projektinimekirjadel [*konfidentsiaalne*], millel ei ole pealegi kuupäeva, puudub mis tahes tegelik väärtus Saksamaa kartelli tõendamisel ilma Kone poolt märkustes esitatud selgitusteta, kuna need ei sisalda viidet nimetatud projektide õigusvastase jaotuse kohta konkurentide vahel. Samuti on see ka 18. veebruari 2004. aasta taotlusele [*konfidentsiaalne*] lisatud hotelliarvetega, mis vaid kinnitavad Kone juhtide kohalolekut ühes hotellis teatud ajal ning koosolekuruumi broneerimist, sisaldamata siiski viidet konkurentsivastasele tegevusele lifti- ja eskalaatorisektoris.

101 Ainus Kone märkustele lisatud tõend, mis sisaldab viidet konkurentsivastasele tegevusele, on Schindleri faks [*konfidentsiaalne*]. Kuigi komisjon viitas vastuväiteteatise punktis 283 sellele faksile, on selle tõendi väärtus Saksamaal toimunud rikkumise tõendamisel siiski marginaalne, kuna ei ole vaidlustatud, et Schindler ei osalenud sel ajal Saksamaa kartellis (vt vaidlustatud otsuse artikli 1 lõige 2).

102 Eelnevast analüüsist nähtub, et 12. ja 18. veebruari 2004. aasta märkustes sisalduvaid Kone ühepoolseid avaldusi ei ole kinnitatud täpsete ja üksteist toetavate dokumentaalsete tõenditega.

103 Neil tingimustel, isegi kui eeldada, et vastupidi sellele, mida väidab komisjon vaidlustatud otsuse põhjenduses 788, ei olnud Kone märkused ebamäärased ja need olid tõenditega kinnitatud, otsustas komisjon ilmselgelt kaalutlusõigust ületamata, et

need märkused ei olnud Saksamaal EÜ artikli 81 rikkumise tuvastamiseks piisavad. Järelikult keeldus komisjon õiguspäraselt Konele 2002. aasta koostööteatise lõike 8 punkti b alusel andmast kaitset trahvide eest.

104 Seda järeldust ei sea kahtluse alla asjaolu, et vaidlustatud otsus sisaldab arvukaid viiteid Kone märkustele, ega ka see, et teiste osaliste esitatud teave või 2004. aasta märtsi uurimisel kogutud teave, millele samuti nimetatud otsuses viidati, kinnitab Kone varem esitatud märkuste sisu.

105 Esiteks ei tähenda vaidlustatud otsuses tehtud viited Kone märkustele ju kuidagi seda, et need olid laadilt, täpsuse ja tõendava jõu poolest piisavad, et võimaldada komisjonil tuvastada Saksamaal toimunud rikkumine. Teiseks ei tähenda ka viide vaidlustatud otsuse põhjendustes 209–288 muudele „kinnitavatele" tõenditele seda, et Kone 12. ja 18. veebruari 2004. aasta märkused olid niisugust laadi, niisuguse täpsuse või tõendava jõuga. Vastupidi, komisjon pidi vaidlustatud otsuses viitama muudele tõenditele, kuna ta ei saanud tugineda üksnes Kone ühepoolsetele avaldustele, mida ei ole nimetatud rikkumise tuvastamiseks kinnitatud täpsete ja üksteist toetavate dokumentaalsete tõenditega (vt eespool punkt 99).

106 Lisaks väidavad hagejad, et nendel tõenditel, mille Kone esitas seoses Saksamaa kartelliga, oli samasugune väärtus kui teabel, tänu millele sai Kone kaitset trahvide eest 2002. aasta koostööteatise lõike 8 punkti b alusel Belgias ja Luksemburgis toimunud rikkumise puhul.

107 Ilma et oleks vaja võtta seisukoht hagejate argumentatsiooni vastuvõetavuse suhtes, mis viitab sisuliselt hagiavaldusele lisatud dokumentidele, tuleb tõdeda, nagu sai märgitud eespool punktis 103, et komisjon keeldus õigustatult Konele 2002. aasta koostööteatise lõike 8 punkti b alusel andmast kaitset trahvide eest. Pealegi ei tõenda hagejad, et komisjon ületas ilmselgelt oma kaalutlusõiguse piire, kui ta andis Konele kaitset Belgia ja Luksemburgi puhul ning keeldus seda andmast seoses Saksamaaga.

108 Nimelt näitab ühelt poolt Kone Belgia ja Luksemburgi kohta esitatud taotluste ja teiselt poolt Saksamaa kohta esitatud taotluse võrdlus, et esitatud teabe laad ja täpsus olid erinevad. Esiteks olid Kone 2002. aasta koostööteatise alusel Belgia ja Luksemburgi kohta esitatud taotluste sisu üksikasjalikum kui Saksamaa kohta esitatud taotlusel seoses teabega koosolekute kohta, mis kartelli raames aset leidsid (osaliste nimed, kuupäevad, kellaajad, ese, päevakord). Teiseks esitas Kone Belgia ja Luksemburgi kartelli puudutavate avalduste kinnitamiseks täpseid ja üksteist toetavaid dokumentaalseid tõendeid. Niisiis esitas Kone Belgia ja Luksemburgi kohta täielikud ja üksikasjalikud nimekirjad projektidest, mis kartelli liikmetele jagati ning mis hõlmasid kogu rikkumisperioodi, ning ka kartelli tegutsemise ajast pärit tõendeid, mis kujutavad endast tõendeid kokkumängu kohta.

109 Järelikult tuleb kõik hagejate etteheited, mis puudutavad komisjoni keeldumist anda Konele 2002. aasta koostööteatise lõike 8 punkti b alusel kaitset trahvide eest, tagasi lükata.

110 Teiseks leiavad hagejad, et Kone on igal juhul esitanud tõendeid, mis võimaldasid komisjonil teha otsuse uurimise läbiviimise kohta, ja et järelikult oleks ta pidanud saama kaitset 2002. aasta koostööteatise lõike 8 punkti a alusel.

111 Sellega seoses tuleb meenutada, et vastavalt 2002. aasta koostööteatise lõike 8 punktile a annab komisjon kaitset trahvide eest ettevõtjale, kes esitab esimesena tõendid, mis tema arvates võimaldavad tal teha otsuse ühendust mõjutava väidetava kartelli tuvastamisega seotud uurimise läbiviimise kohta. Nagu märgib komisjon ja nagu nähtub selle teatise punktist 6, on selle sätte eesmärk lihtsustada komisjonile teadmata kartellide tuvastamist, mis oleks jäänud salajaseks, kui asjaomane ettevõtja ei oleks tõendeid esitanud. Seega on „[2002. aasta] koostööteatise [lõike] 8 punkti a eesmärk tunnustada panust, mis võimaldab tuvastada kartelli olemasolu, mitte tunnustada toetust täiendavatele meetmetele teise sihipärasema kontrolli näol käimasolevas uurimises" (vaidlustatud otsuse põhjendus 786).

112 Käesolevas asjas tuleb esiteks tõdeda, et ajal, mil Kone esitas komisjonile 12. veebruaril 2004 oma taotluse Saksamaa kohta, oli komisjon juba 28. jaanuaril 2004 läbi viinud uurimise muu hulgas Saksamaal seoses kartelliga, mis puudutas turgude jagamist lifti- ja eskalaatorisektoris, olles saanud teavet kartelli olemasolu kohta selles sektoris kolmandast isikust informeerijalt (vaidlustatud otsuse põhjendused 91, 104, 105 ja 783).

113 Kuna Kone ei võimaldanud komisjonil Saksamaa kartelli tuvastada, ei saa ta nõuda kaitset trahvide eest vastavalt 2002. aasta koostööteatise lõike 8 punktile a. Selles kontekstis ei puutu asjasse Kone argument, mille kohaselt on tal õigus kaitsele trahvide eest, kuna tema taotlus võimaldas komisjonil korraldada edukalt uusi uurimisi Saksamaal 2004. aasta märtsis. Nimelt, nagu märkis komisjon (vt eespool punkt 111), ei ole nimetatud teatise lõike 8 punkti a eesmärk „tunnustada toetust täiendavatele meetmetele teise sihipärasema kontrolli näol käimasolevas uurimises".

114 Igal juhul tuleb rõhutada, et Kone ei taotlenud kunagi kaitset nimetatud lõike alusel, Kone Saksamaad puudutav taotlus on 2002. aasta koostööteatise alusel esitatud Belgiat ja Luksemburgi puudutava taotluse täiendus, mis on selle lahutamatu osa ning rajaneb sõnaselgelt nimetatud teatise lõike 8 punktil b. Lisaks ei vaidle Kone vastu sellele, et ta taotles kaitset selle teatise lõike 8 punkti a alusel komisjoniga peetud koosolekutel alles aasta pärast oma taotluse esitamist ja ligikaudu 9 kuud pärast seda, kui komisjon teda teavitas 29. juuni 2004. aasta kirjas, et tema taotlus ei vasta teatise lõike 8 punktile b.

115 Teiseks tuleb tagasi lükata hagejate argument, mille kohaselt andsid Kone 12. ja 18. veebruari 2004. aasta märkused komisjonile teavet ühe teise rikkumise kohta, mis erineb sellest, millega seoses viidi 2004. aasta jaanuaris läbi uurimine, st Saksamaa kartell lifti- ja eskalaatorisektoris, mis puudutab hinnanguliselt üle miljoni euro suuruseid projekte, ja mitte – nagu nähtub kontrolli läbiviimise otsustest – kartell vähemalt Euroopa tasandil, mis puudutas kogu lifti- ja eskalaatoriturgu.

116 Kontrolli läbiviimise otsustest tuleneb tõepoolest, et komisjon leidis nende vastuvõtmisel, et turgude jagamist lifti- ja eskalaatorisektoris puudutav kartell hõlmas vähemalt liidu igat liikmesriiki. Kohtupraktikast nähtub lisaks, et uurimise läbiviimise otsuste puhul peab komisjon selgesti näitama, milliseid oletusi ta kontrollida kavatseb (vt selle kohta Euroopa Kohtu 21. septembri 1989. aasta otsus liidetud kohtuasjades 46/87 ja 227/88: Hoechst *vs*. komisjon, EKL 1989, lk 2859, punkt 41). Siiski ei ole vaja, et uurimise läbiviimise otsuses oleks ära toodud asjaomase turu täpne piiritlemine, eeldatavate rikkumiste täpne õiguslik kvalifitseerimine ja ära märgitud periood, mille jooksul need rikkumised toime pandi (vt selle kohta Euroopa Kohtu 17. oktoobri 1989. aasta otsus kohtuasjas 85/87: Dow Benelux *vs*. komisjon, EKL 1989, lk 3137, punkt 10).

117 Tuleb tõdeda, et ajal, mil Kone esitas komisjonile 2004. aasta veebruaris oma taotluse, oli viimati nimetatu juba saanud teavet kartelli kohta, mis puudutas turgude jagamist lifti- ja eskalaatorisektoris ja mis „mõjutas ühendust" 2002. aasta koostööteatise lõike 8 punkti a tähenduses. Lisaks viitavad kontrolli läbiviimise otsused selgelt, et uurimised käsitlesid konkreetselt asjaomaste ettevõtjate tegevust liftide ja eskalaatorite müügi ja paigaldamise potentsiaalsel turul ning nende toodete müügijärgse teenuste ja hooldamise potentsiaalsel turul, ja et komisjoni oli teavitatud sellest, et eeldatava kartelli nelja liikme juhtivtöötajad tulid igal aastal kokku, et määrata kindlaks iga liikme turuosad vähemalt iga liidu liikmesriigis. Komisjon leidis 2004. aasta jaanuaris juba tema valduses oleva teabe põhjal, et see kartell puudutas Saksamaa turgu, mistõttu korraldas ta uurimised Saksamaal 28. jaanuaril 2004. Sellega seoses räägib Kone argumendile, mille kohaselt viidi kontroll ThyssenKruppi ruumides läbi vaid seetõttu, et selle äriühingu asukoht oli seal, vastu see, et 29. jaanuaril 2004 viis komisjon uurimise läbi ka Saksamaa turul tegutsevate ThyssenKruppi kontserni tütarettevõtjate ruumides (vaidlustatud otsuse põhjendus 104).

118 Neil asjaoludel ei saa hagejad väita, et rikkumine, mille tõttu viidi 2004. aasta märtsis Saksamaal samas sektoris läbi uurimine, on erinev sellest rikkumisest, mille puhul viidi uurimine läbi 2004. aasta jaanuaris.

119 Kõigest eeltoodust nähtub, et ajal, mil Kone esitas 2002. aasta koostööteatise alusel komisjonile oma taotluse, ei saanud ta enam nõuda selle teatise lõike 8 punkti a alusel kaitset trahvide eest koostöö eest seoses Saksamaa kartelliga.

120 Kolmandaks, hagejad väidavad, et komisjon oleks pidanud Kone trahvi täies ulatuses vähendama 2002. aasta koostööteatise lõike 23 punkti b viimase lõigu alusel, kuna komisjonile ei olnud teada ühtegi asjaolu Saksamaa kartelli kohta enne, kui Kone oma leebema kohtlemise taotluse esitas.

121 Kõnealune säte näeb ette, et „[k]ui ettevõtja esitab […] tõendid selliste faktide kohta, millest komisjon ei olnud eelnevalt teadlik ja mis mõjutavad otseselt kahtlustatava kartelli tähtsust või kestust, ei võta komisjon neid andmeid arvesse võimalike trahvide määramisel kõnealused tõendid esitanud ettevõtja suhtes".

122 Käesolevas asjas ei ole vaidlust selles, et ajal, mil Kone esitas komisjonile 12. veebruaril 2004 oma taotluse Saksamaa kohta, oli viimati nimetatu juba saanud teavet kartelli kohta, mis puudutas turgude jagamist liidus lifti- ja eskalaatorisektoris, ning selle kohta, et see kartell puudutas Saksamaa turgu. Niisiis korraldas komisjon juba tema valduses olnud teabe põhjal Saksamaal uurimised ligikaudu kaks nädalat enne seda, kui ta sai Kone taotluse.

123 Kuigi Kone koostööl oli oluline lisaväärtus võrreldes komisjoni valduses olnud tõenditega, mille tulemusel viimati nimetatu vähendas tema trahvisummat maksimaalse 2002. aasta koostööteatise lõike 23 punkti b esimese lõigu esimeses taandes ette nähtud 50% võrra (vaidlustatud otsuse põhjendused 792 ja 793), võis komisjon õigustatult leida vaidlustatud otsuse põhjenduses 791, et sellel ettevõtjal ei olnud õigust trahvisumma täiendavale vähendamisele nimetatud teatise lõike 23 punkti b viimase lõigu alusel.

124 Sellega seoses tuleb meenutada, et Kone taotlus koosnes ühepoolsetest mälu järgi koostatud avaldustest ja et nendega ei esitatud täpseid ja üksteist toetavaid dokumentaalseid tõendeid rikkumise kohta (vt eespool punktid 96–109). Neil asjaoludel ei sisaldanud Kone taotlus Saksamaa kohta tõendeid, millel on otsene mõju ühele rikkumise raskust ja kestust määratlevale asjaolule, vaid peamiselt avaldusi, mida tuli kinnitada muude tõenditega, mille komisjon sai hiljem uurimise käigus.

125 Etteheide, et kohaldatud ei ole 2002. aasta koostööteatise lõike 23 punkti b viimast lõiku, tuleb seega samuti tagasi lükata.

126 Neljandaks, hagejad väidavad, et keeldudes Konele andmast 2002. aasta koostööteatise lõike 8 alusel kaitset trahvide eest, teavitamata teda kiiresti, et see kaitse ei olnud enam võimalik, rikkus komisjon Kone õiguspärast ootust. Õigus olla teavitatud on üks põhilistest õiguse mitte teha ennast süüstavaid avaldusi menetluslikest tagatistest, mida kinnitab taotluse esitaja nimetatud teatise lõike 17 kohane õigus võtta taotlus ja selle kinnitamiseks esitatud tõendid tagasi, kui komisjon on teda teavitanud sellest, et talle ei anta kaitset.

127 Tuleb meenutada, et nagu on märgitud 2002. aasta koostööteatise lõikes 29, tekitas teatis õiguspärase ootuse, millele tuginevad ettevõtjad, kes soovivad komisjoni kartellist teavitada. Võttes arvesse õiguspärast ootust, mis komisjoniga koostööd teha soovivatel ettevõtjatel teatisest tulenevalt võib tekkida, on komisjon seega kohustatud Konele määratava trahvisumma kindlaksmääramisel tema koostööd hinnates sellest juhinduma (vt selle kohta Üldkohtu 20. märtsi 2002. aasta otsus kohtuasjas T-9/99: HFB jt *vs.* komisjon, EKL 2002, lk II-1487, punkt 608, ja 15. märtsi 2006. aasta otsus kohtuasjas T-26/02: Daiichi Pharmaceutical *vs.* komisjon, EKL 2006, lk II-713, punkt 147).

128 Käesolevas asjas tuleb tõdeda, et seoses Saksamaal toimunud rikkumisega edastas Kone komisjonile taotluse 12. veebruaril 2004 ning täiendas seda 18. veebruaril 2004. Lisaks ei ole vaidlust selles, et komisjon jättis 29. juunil 2004 rahuldamata Kone taotluse kaitse saamiseks trahvide eest, teavitades teda sellest, et 2002. aasta koostööteatise lõike 8 punktis b kehtestatud tingimused ei olnud täidetud.

129 Kuigi vastavalt nimetatud teatise lõikele 12 „teatatakse ettevõtjale kohe, et kahtlustatava rikkumise puhul ei ole kaitse trahvide eest võimalik", kui selgub, et sellise kaitse andmise tingimused ei ole täidetud, ei saanud Konel taotluse esitamise ja 29. juuni 2004. aasta keeldumise otsuse vahel möödunud aja tõttu olla õiguspärast ootust, et teda trahvist täielikult vabastatakse.

130 Nimelt nähtub 2002. aasta koostööteatise lõikest 15 esiteks, et kui lõike 8 punkti a või b tingimused on täidetud, „annab komisjon [asjaomasele] ettevõtjale kirjalikult tingimusliku kaitse trahvide eest". Sellest järeldub, et ettevõtja ei saa põhimõtteliselt rajada õiguspärast ootust trahvide eest kaitse saamiseks ainult komisjoni vaikimisele.

131 Teiseks nähtub eespool punktides 96–119 tehtud analüüsist igal juhul, et Kone ei saanud oodata, et talle antakse käesolevas asjas 2002. aasta koostööteatise alusel kaitset trahvide eest, kuna ta oleks pidanud teadma, et nimetatud teatise lõike 8 punkti a ega lõike 8 punkti b tingimused ei olnud täidetud, seda enam, et nagu on märgitud eespool punktis 114, ei vaidle Kone vastu sellele, et ta nõudis selle teatise lõike 8 punkti a alusel kaitset alles ligikaudu üheksa kuud pärast seda, kui tema taotlus kaitse saamiseks trahvide eest teatise lõike 8 punkti b alusel rahuldamata jäeti.

132 Lõpetuseks, hagejad ei saa väita, et komisjoni suhtumine mõjutas Kone 2002. aasta koostööteatise lõikest 17 tulenevaid õigusi. Nimelt ei takistanud miski Konel võtta tagasi selle teatise alusel esitatud taotlus ja/või tõendid, mille ta oli esitanud ajal, mil komisjon tegi talle teatavaks otsuse selle kohta, et talle ei anta kaitset trahvide eest.

133 Õiguspärase ootuse kaitse põhimõtte rikkumise väide tuleb seega samuti tagasi lükata.

134 Viiendaks väidavad hagejad, et komisjoni keeldumine anda Konele kaitset trahvide eest 2002. aasta koostööteatise lõike 8 punkti a alusel on diskrimineeriv. Komisjoni valduses ei olnud enne Kone taotluse kaitse saamiseks trahvide eest esitamist rohkem tõendeid Saksamaa kartelli kohta, kui tal oli Madalmaade kartelli kohta enne Otise taotlust kaitse saamiseks trahvide eest. 2004. aasta jaanuari uurimine ThyssenKruppi ruumides toimus seetõttu, et tema asukoht on Saksamaal, mitte sellepärast, et komisjon uuris kartelli Saksamaal. Seega, kui ThyssenKruppi asukoht oleks olnud mis tahes muus liikmesriigis, oleks võinud nimetatud teatise lõike 8 punkti a Kone suhtes kohaldada, kuna tema taotluse kaitse saamiseks trahvide eest esitamisel ajal ei oleks Saksamaal veel läbi viidud ühtegi uurimist.

135 Olgu meenutatud, et vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale ei tohi komisjon kartelli liikmete osutatud koostöö hindamisel eirata võrdse kohtlemise põhimõtet (vt eespool punktis 68 viidatud Üldkohtu otsus Krupp Thyssen Stainless ja Acciai speciali Terni *vs*. komisjon, punkt 237, ja 20. märtsi 2002. aasta otsus kohtuasjas T-31/99: ABB Asea Brown Boveri *vs*. komisjon, EKL 2002, lk II-1881, punkt 240 ja seal viidatud kohtupraktika).

136 Siiski ei olnud Otise olukord Madalmaades leebema kohtlemise taotluse esitamise ajal ehk 2004. aasta märtsis (vaidlustatud otsuse põhjendus 127) sarnane Kone olukorrale Saksamaal, kui viimane esitas 12. veebruaril 2004 oma leebema kohtlemise taotluse (vaidlustatud otsuse põhjendus 105).

137 Nimelt ei lisanud komisjon Madalmaasid nii oma esimesse, 2004. aasta jaanuari uurimiste seeriasse ega teise, 2004. aasta märtsi uurimiste seeriasse. Esimesed uurimised Madalmaades toimusid 28. aprillil 2004 ja need viidi läbi Otise 2004. aasta märtsis esitatud trahvide eest kaitse saamise taotluse põhjal (vaidlustatud otsuse põhjendus 837).

138 Seevastu ajal, mil Kone esitas oma Saksamaad puudutava taotluse 12. veebruaril 2004, oli komisjon juba 28. jaanuaril 2004 läbi viinud uurimise Saksamaal seoses kartelliga, mis puudutas turgude jagamist lifti- ja eskalaatorisektoris (vaidlustatud otsuse põhjendused 104, 105 ja 783).

139 Viimaseks, nagu sai märgitud eespool punktis 117 ja nagu nähtub toimikust, leidis uurimine, mille komisjon viis Saksamaal läbi 28. jaanuaril 2004, aset mitte ainult TKAG ja TKE asukohas Düsseldorfis, vaid ka kahes Saksamaa tütarettevõtjas, st TKA Stuttgartis ja ThyssenKrupp Aufzug AG Essenis (vaidlustatud otsuse põhjendus 104). Viimast asjaolu arvestades ei saa hagejad väita, et Saksamaal viidi uurimine läbi üksnes seetõttu, et ThyssenKruppi asukoht on selles liikmesriigis.

140 Kuna Kone ja Otise olukorrad ei ole sarnased, siis keeldus komisjon neil asjaoludel võrdse kohtlemise põhimõtet rikkumata Konele andmast 2002. aasta koostööteatise lõike 8 punkti a kohast kaitset trahvide eest Saksamaal toimunud rikkumise tuvastamise raames tehtud koostöö eest.

141 Kõigest eeltoodust nähtub, et kõik Kone etteheited, mis puudutavad 2002. aasta koostööteatise kohaldamist tema koostöö suhtes Saksamaal toimunud rikkumise tuvastamiseks, tuleb tagasi lükata.

142 Kuuendaks, hagejad väidavad, et komisjon rikkus Kone kaitseõigusi, kui ta jättis haldusmenetluse käigus talle edastamata erinevad dokumendid, mis oleksid olnud tema kaitse seisukohalt tarvilikud.

143 Väljakujunenud kohtupraktikast nähtub, et igas menetluses, mis võib kaasa tuua karistuse määramise, eriti trahvi või karistusmakse määramise, on kaitseõiguste tagamine liidu õiguse aluspõhimõte, mida tuleb järgida, isegi kui tegemist on haldusmenetlusega (vt eespool punktis 31 viidatud Euroopa Kohtu otsus Papierfabrik August Koehler *vs*. komisjon, punkt 34, ning eespool punktis 32 viidatud kohtuotsus Prym ja Prym Consumer *vs*. komisjon, punkt 26 ja seal viidatud kohtupraktika).

144 Kohtupraktika kohaselt on konkurentsiasjades õiguse tutvuda toimikuga eesmärk muu hulgas võimaldada vastuväiteteatise adressaatidel tutvuda komisjoni toimikus sisalduvate tõenditega, et adressaadid saaksid nende tõendite alusel avaldada tõhusalt arvamust vastuväiteteatises sisalduvate komisjoni seisukohtade kohta. Seega on õigus tutvuda toimikuga menetluslik tagatis, mille eesmärk on kaitsta kaitseõigusi ja tagada eeskätt tõhus õiguse olla ära kuulatud kasutamine (vt selle kohta Euroopa Kohtu 7. jaanuari 2004. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ja C-219/00 P: Aalborg Portland jt *vs*. komisjon, EKL 2004, lk I-123, punkt 68; vt ka Üldkohtu 25. oktoobri 2005. aasta otsus kohtuasjas T-38/02: Groupe Danone *vs*. komisjon, EKL 2005, lk II-4407, punkt 33 ja seal viidatud kohtupraktika).

145 Komisjonil on seega kohustus võimaldada EÜ artikli 81 lõike 1 kohaldamise menetlusega seotud ettevõtjatel tutvuda kõikide süüstavate ja õigustavate dokumentidega, mis ta on uurimise käigus kogunud, välja arvatud teiste ettevõtjate ärisaladused, komisjoni sisedokumendid ja muu konfidentsiaalne teave (vt selle kohta eespool punktis 144 viidatud kohtuotsus Aalborg Portland jt *vs.* komisjon, punkt 68, ja eespool punktis 144 viidatud kohtuotsus Groupe Danone *vs.* komisjon, punkt 34).

146 Veel tuleb meenutada, et pelk süüstava dokumendi esitamata jätmine võib kujutada endast kaitseõiguste rikkumist vaid siis, kui asjaomane ettevõtja suudab tõendada, et komisjon tugines sellele dokumendile rikkumise olemasolu puudutava etteheite tõendamiseks ja et etteheidet sai tõendada vaid nimetatud dokumendile viitamisega (Euroopa Kohtu 25. oktoobri 1983. aasta otsus kohtuasjas 107/82: AEG-Telefunken *vs.* komisjon, EKL 1983, lk 3151, punktid 24–30; 9. novembri 1983. aasta otsus kohtuasjas 322/81: Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin *vs.* komisjon, EKL 1983, lk 3461, punktid 7–9, ja eespool punktis 83 viidatud otsus SGL Carbon *vs.* komisjon, punkt 97).

147 Mis puudutab aga õigustava dokumendi edastamata jätmist, siis tuleneb väljakujunenud kohtupraktikast, et asjaomane ettevõtja peab ainult tõendama, et dokumendi avaldamata jätmine võis tema kahjuks mõjutada menetluse käiku ning komisjoni otsuse sisu. Seega piisab, kui ettevõtja tõendab, et ta oleks võinud neid õigustavaid dokumente kasutada enda kaitsmisel, st et kui ta oleks saanud neile tugineda haldusmenetluses, oleks ta saanud tuua välja asjaolud, mis ei olnud kooskõlas selles etapis komisjoni tehtud järeldustega, ning oleks seega saanud mingilgi viisil mõjutada võimalikus otsuses komisjoni väljendatud hinnanguid vähemalt seoses ettevõtjale süüks pandava käitumise raskuse ja kestusega ning järelikult ka seoses trahvi tasemega (vt eespool punktis 144 viidatud kohtuotsus Aalborg Portland jt *vs.* komisjon, punktid 74 ja 75 ning seal viidatud kohtupraktika).

148 Esiteks, hagejad väidavad, et komisjon tugines vaidlustatud otsuses teatavatele dokumentidele, ilma et ta oleks Konele andnud võimalust neid uurida ega olla nende sisu

osas ära kuulatud ning ilma et neid dokumente oleks vastuväiteteatises mainitud. Hagejad viitavad sellega seoses vaidlustatud otsuse põhjenduse 783 all olevas 927. joonelauses märkuses mainitud dokumentidele.

149 Tuleb nentida, et dokumente, millele hagejad viitavad ja mille puhul on Saksamaal ThyssenKruppis 28. jaanuaril 2004 läbi viidud uurimise käigus kaasa võetud dokumentidega, ei ole komisjon Saksamaal toimunud rikkumise olemasolu tuvastamiseks kasutanud. Neid mainiti üksnes vaidlustatud otsuse põhjenduse 783 all olevas 927. joonealuses märkuses, mis puudutab trahvile pühendatud osas komisjoni keeldumist anda Konele kaitset trahvide eest 2002. aasta koostööteatise lõike 8 punkti a alusel.

150 Ent kõnealune komisjoni keeldumine vaidlustatud otsuses rajaneb peamiselt mitte 927. joonealuses märkuses viidatud dokumentidel, vaid selle nentimisel, et komisjon oli talle kolmandast isikust informeerija poolt enne Kone 12. veebruari 2004 taotlust esitatud teabe alusel juba korraldanud 28. jaanuaril 2004 uurimise Saksamaal (vaidlustatud otsuse põhjendus 783). See etteheide tuleb seega tagasi lükata.

151 Teiseks märgivad hagejad, et rikuti Kone kaitseõigusi, kuna ta ei saanud haldusmenetluses tutvuda mitme dokumendiga või komisjoni poolt konfidentsiaalseks peetud dokumentide osadega, mis oleksid teda aidanud selle tõendamisel, et tema 12. veebruari 2004. aasta taotlus vastab 2002. aasta koostööteatise lõike 8 punkti a tingimustele. Tegemist on väidetavalt informeerija avalduste täiuslikuma mittekonfidentsiaalse versiooniga, väikese arvu ThyssenKruppi ruumides 28. jaanuaril 2004 läbi viidud uurimise käigus leitud dokumentidega ja 2004. aasta uurimise selgitava teatisega.

152 Hagejad on arvamusel, et kui Kone oleks saanud nende dokumentidega tutvuda, oleks ta saanud haldusmenetluses tõendada, et komisjonil ei olnud juhul, kui jätta tähelepanuta Kone 12. veebruari 2004. aasta taotlus, piisavalt tõendeid Saksamaal toimunud rikkumise olemasolu kohta selleks, et anda korraldus teise uurimiste seeria läbiviimiseks selles liikmesriigis 2004. aasta märtsis. Kone oleks seega saanud tõendada, et tema 12. veebruari 2004. aasta taotlus oli Saksamaal 2004. aasta märtsis korraldatud uurimise alus, mistõttu ta oleks saanud kaitset trahvide eest 2002. aasta koostööteatise lõike 8 punkti a alusel. Seega oleks Kone saanud ka tõendada, et komisjoni dokumentidega tutvumise keeldumiseks esitatud põhjused ei olnud õigustatud.

153 Seega tuleb hinnata, kas eespool punktides 143–147 viidatud kohtupraktikat arvestades on hagejad tõendanud, et nende dokumentide avaldamata jätmine võis nende kahjuks mõjutada haldusmenetluse käiku ja vaidlustatud otsuse sisu.

154 Eespool punktides 110–119 tehtud analüüsist nähtub, et komisjon leidis vaidlustatud otsuse põhjendustes 783–786 õigesti, et ajal, mil Kone esitas talle oma Saksamaad puudutava taotluse 12. veebruaril 2004 ja kuivõrd seda saab lugeda 2002. aasta koostööteatise lõike 8 punktile a tuginevaks, ei saanud Kone nõuda kaitset trahvide eest selle sätte alusel seoses osalemisega Saksamaa kartellis. Ajal, mil Kone esitas komisjonile oma leebema kohtlemise taotluse, oli viimati nimetatu 28. jaanuaril 2004 tegelikult juba läbi viinud uurimise Saksamaal seoses kartelliga, mis puudutas turgude jagamist lifti- ja eskalaatorisektoris (vaidlustatud otsuse põhjendused 104, 105 ja 783) pärast seda, kui kolmandast isikust informeerija oli teda kartelli olemasolust teavitanud.

155 Järelikult ei saa nõustuda hagejate etteheitega, et rikutud on kaitseõigusi, kuna haldusmenetluses ei võimaldatud tutvuda eespool punktis 151 nimetatud dokumentidega.

Kuna Kone ei olnud esimene ettevõtja, kes esitas komisjonile tõendeid, mis võimaldaksid tal teha määruse nr 17 artikli 14 lõike 3 alusel uurimise läbiviimise otsuse, siis mis tahes täiendava argumentatsiooni tulemusel, mille ta võis haldusmenetluses esitada, kui ta oleks saanud tutvuda eespool punktis 151 nimetatud dokumentidega, ei oleks komisjon asunud tema leebema kohtlemise taotluse suhtes erinevale seisukohale. Lisaks, isegi kui eeldada, et hagejad oleksid tõendanud, et eespool punktis 151 nimetatud dokumendid, millega tutvumisest keelduti, oleksid neil aidanud tõendada, et nende 2002. aasta koostööteatis alusel esitatud 12. veebruari 2004. aasta taotlus vastas selle teatise lõike 8 punktile a, siis tuleb tõdeda, et hagejad isegi ei taotlenud komisjonilt ThyssenKruppis läbi viidud 28. jaanuari 2004. aasta uurimise käigus kaasa võetud dokumentidega tutvumist, mida nad kohtusitungil otseselt tunnistasid vastusena Üldkohtu küsimusele, selgitades samas, et Kone ei kavatsenud sel ajal nõuda kaitset trahvide eest 2002. aasta koostööteatise lõike 8 punkti a alusel.

156 Järelikult, isegi eeldades, et komisjon rikkus õigusnormi, kui ta ei esitanud Konele eespool punktis 151 nimetatud dokumente, mis ei ole aga tõendatud, arvestades komisjoni väidet, mille kohaselt on need dokumendid konfidentsiaalsed või selle institutsiooni sisedokumendid (vt eespool punkt 145), ja et sellest tulenevalt oleks Kone saanud tutvuda kõikide nõutud dokumentidega, ei ole Kone suuteline tõendama, et komisjonil ei olnud enne tema leebema kohtlemise taotluse esitamist piisavalt tõendeid Saksamaal toimunud rikkumise olemasolu kohta, et anda korraldus teise uurimiste seeria läbiviimiseks selles liikmesriigis 2004. aasta märtsis. Nimelt, kuna Kone ei taotlenud ThyssenKruppis 28. jaanuaril 2004 läbi viidud uurimise käigus kõigi kaasavõetud dokumentidega tutvumist, siis ei olnud tal igal juhul võimalik tõendada, et komisjonil ei olnud piisavalt tõendeid, et viia Saksamaal läbi teine uurimiste seeria. Hagejate etteheide on seega tulemusetu.

157 Neil asjaoludel ei ole alust ka rahuldada hagejate menetlust korraldavate meetmete taotlust, mille eesmärk on kohustada komisjoni esitama eespool punktis 151 nimetatud dokumendid.

158 Kone kaitseõiguste rikkumise kohta esitatud väide tuleb seega tagasi lükata.

159 Kõigest eeltoodust nähtub, et kõik Kone etteheited, mis puudutavad 2002. aasta koostööteatise kohaldamist tema koostöö suhtes Saksamaal toimunud rikkumise tuvastamiseks, tuleb tagasi lükata.

Kone koostöö Madalmaades toimunud rikkumise tuvastamiseks

160 Kolmanda ettevõtjana 2002. aasta koostööteatise alusel Madalmaade kartelli kohta taotluse esitanud (vaidlustatud otsuse põhjendused 130 ja 846) Kone trahvi nimetatud teatise alusel seoses kõnealuse kartelliga ei vähendatud (vaidlustatud otsuse põhjendus 850). Komisjon selgitab seoses sellega vaidlustatud otsuse põhjendustes 848 ja 849:

„848 Kone märkused seoses Madalmaadega [*konfidentsiaalne*].

849 Kone [2002. aasta koostööteatise alusel esitatud] taotluses sisalduvad märkused on tema kartellitegevuses osalemise ja arutelude konkurentsivastase eesmärgi osas mitmeti mõistetavad. [*konfidentsiaalne]*. Kone rõhutab seejärel

asjaolu, et teatavaid otsuseid õigustasid legitiimsed majanduslikud põhjused. Arvestades seda mitmetimõistetavust ja seda, et Kone märkuste esitamise ajal oli komisjonil juba suur hulk tõendeid [*konfidentsiaalne*], ei andnud Kone Madalmaasid puudutavad märkused komisjonile uusi olulisi asjaolusid, rohkem üksikasju või teavet, mis oleks üldiselt aidanud komisjonil rikkumist tõendada. Järelikult ei ole [2002. aasta] koostööteatise [lõike] 21 tingimused täidetud."

161 Esiteks väidavad hagejad, et komisjon rikkus Kone koostöö hindamisel 2002. aasta koostööteatise lõiget 21. Nimelt lõpetas Kone rikkumises osalemise, kui ta esitas taotluse kaitse saamiseks trahvide eest, ning ta esitas komisjonile eeldatava rikkumise kohta tõendeid, millel on komisjoni valduses olnud tõenditega võrreldes oluline lisaväärtus.

162 Tuleb meenutada, et arvestades kaalutlusõigust, mis on komisjonil 2002. aasta koostööteatise kohase ettevõtja koostöö hindamisel ja eelkõige selle hindamisel, kas tõenditel on oluline lisaväärtus teatise lõike 21 tähenduses, võib Üldkohus kritiseerida vaid selle kaalutlusõiguse piiride ilmselget ületamist (vt selle kohta eespool punktis 83 viidatud 18. juuni 2008. aasta kohtuotsus Hoechst *vs*. komisjon, punkt 555).

163 Tuleb hinnata, kas komisjon on ilmselgelt ületanud oma kaalutlusõiguse piire, kui ta tuvastas, et Kone esitatud tõenditel ei olnud olulist lisaväärtust võrreldes tõenditega, mis olid komisjoni valduses ajal, mil nimetatud ettevõtja esitas oma leebema kohtlemise taotluse.

164 Sellega seoses tuleb meenutada, et 2002. aasta koostööteatise lõikest 7 nähtub, et „ühe või mitme ettevõtja koostöö võib õigustada trahvide vähendamist komisjoni poolt" ja et „[t]rahvide vähendamine peab alati kajastama seda, mil määral ettevõtja esitatud andmed aitasid komisjonil rikkumist sisuliselt ja ajaliselt kindlaks teha". Lisaks, vastavalt selle teatise lõikele 22 „[l]isaväärtuse mõiste väljendab seda, mil määral esitatud tõendite laad ja/või üksikasjalikkus aitavad komisjonil tõendada väidetava kartelli olemasolu". Samuti on märgitud, et „[h]indamisel peab komisjon üldjuhul väärtuslikumaks neid kirjalikke tõendeid, mis pärinevad sellest ajavahemikust, mida faktid käsitlevad, kui tõendeid, mis on pärit hilisemast ajast" ja „[k]audselt seotud tõenditest peetakse üldjuhul väärtuslikumaks kõnealuste faktidega otseselt seotud tõendeid". Viimaseks, nimetatud teatise lõige 24 sätestab, et „[t]rahvi vähendamist taotlev ettevõtja peab esitama komisjonile tõendid kõnealuse kartelli kohta".

165 Esiteks, mis puudutab esitatud tõendite laadi ennast, siis tuleb tõdeda, et Kone ei esitanud komisjonile kartelli tegutsemise ajast pärit tõendeid. Madalmaasid puudutavas taotluses piirdus Kone sellega, et esitas selgitusi ja märkusi Kone, Schindleri, ThyssenKruppi ja MEE (edaspidi „viieliikmeline grupp") vahel Madalmaades aset leidnud kontaktide ja arutelude kohta, eitades samas nende konkurentsivastasust. [*konfidentsiaalne*]

166 Teiseks, mis puudutab esitatud tõendite üksikasjalikkust, siis tuleb nentida, et hagejad väidavad, et Kone esitas üksikasjalikku teavet [*konfidentsiaalne*]. Kone esitas sellega seoses teavet projekti kohta [*konfidentsiaalne*], mida kasutati selleks, et teha

kindlaks tema ja Schindleri Madalmaade kartellis osalemise alguskuupäev. Kone esitas veel teavet, mida komisjon vaidlustatud otsuses ei kasutanud.

167 Seoses [*konfidentsiaalne*] väidavad hagejad, et nad edastasid komisjonile olulise lisaväärtusega teavet [*konfidentsiaalne*].

168 Sellega seoses tuleb märkida, et teave, mille Kone 2002. aasta koostööteatise alusel esitatud taotluses esitas, eitab viieliikmelises grupis aset leidnud arutelude konkurentsivastasust. Nimelt kinnitas Kone oma taotluses muu hulgas, et [*konfidentsiaalne*]. Lisaks kinnitas Kone oma taotluses, et koosolekutel, milles viieliikmeline grupp osales, osalejad [*konfidentsiaalne*].

169 Neil asjaoludel võis komisjon vaidlustatud otsuse põhjenduses 849 õigustatult leida, et eespool punktis 167 nimetatud teave, mille Kone oma taotluses esitas, oli mitmeti mõistetav ja et teisisõnu ei olnud piisavalt üksikasjalik, et seda oleks võimalik pidada olulist lisaväärtust lisavaks 2002. aasta koostööteatise lõike 21 tähenduses. Nimelt tuleb asuda seisukohale, et kui ettevõtja, kes oma leebema kohtlemise taotluses ei esita komisjonile kartelli tegutsemise ajast pärit tõendeid, teavitab komisjoni mõningatest asjaoludest, mis ei olnud talle varem teada, saab neid asjaolusid pidada komisjoni poolt kartelli kindlakstegemisele oluliselt kaasa aidanuks vaid siis, kui asjaomane ettevõtja seostab need asjaolud nimetatud kartelli olemasoluga, kuna ettevõtja panus peab tegelikult aitama komisjonil rikkumist tõendada. Kuid nagu rõhutas komisjon, Kone Madalmaasid puudutav taotlus antud juhul pigem vähendas komisjoni valduses olnud tõendite tõenduslikku väärtust, kuna Kone eitas muu hulgas konkurentidevaheliste arutelude konkurentsivastast eset.

170 Lisaks tuleb kõigepealt seoses väidetava esitatud teabega [*konfidentsiaalne*] tõdeda, et Kone ei selgitanud oma leebema kohtlemise taotluses, kuidas kartelli esemeks olevad projektid kindlaks tehti, ega esita ka teavet jaotusmehhanismi kohta, milles Madalmaade kartelliosaliste vahel kokku lepiti. [*konfidentsiaalne*]. Neil asjaoludel ei saa Kone väidetavalt esitatud teavet [*konfidentsiaalne*] pidada 2002. aasta koostööteatise lõikele 21 vastavaks. See, et komisjon mainib vaidlustatud otsuse põhjenduses 430 Kone taotluse ühte osa oma kinnituse toetuseks, mille kohaselt soovis viieliikmeline grupp säilitada turul hinnastabiilsust, ei puutu selles küsimuses asjasse.

171 Mis puutub seejärel üldkomiteesse (vaidlustatud otsuse põhjendused 391 ja 398), siis sisaldas Kone taotlus teavet [*konfidentsiaalne*]. Siiski, nagu sai märgitud eespool punktis 168, eitas Kone nende konkurentsivastast eset, märkides, et [*konfidentsiaalne*]. Seega ei saa Kone leebema kohtlemise taotluses esitatud märkustele üldkomitee kohta omistada mingit olulist lisaväärtust. Samuti tuleb rõhutada, et igal juhul oli üldkomitee koosolekute olemasolu komisjonile juba teada ajal, mil Kone 19. juulil 2004 oma leebema kohtlemise taotluse esitas, kuna see oli ära märgitud ThyssenKruppi 2004. aasta aprilli taotluses ja selle 11. mai 2004. aasta täienduses ning see nähtus otseselt ThyssenKruppis 28. aprillil 2004 läbi viidud uurimise käigus kaasa võetud dokumentidest (vaidlustatud otsuse põhjendus 398 ning 577. ja 578. joonealuses märkuses viidatud dokumendid).

172 Mis puudutab viimaseks nn klastrilepinguid, siis on oluline rõhutada, et neid on vaidlustatud otsuses mainitud (vaidlustatud otsuse põhjendused 457–463), kuna need nõudsid projektijaotussüsteemi loomist. Ent oma 2002. aasta koostööteatise alusel esitatud taotluses teavitas Kone komisjoni vaid [*konfidentsiaalne*]. Seega ei saa leebema kohtlemise taotluses esitatud Kone märkustele klastrilepingute kohta omistada mingit olulist lisaväärtust.

173 Mis puudutab väidetavat teavet, mille Kone esitas kartelli elluviimise kohta, [*konfidentsiaalne*], siis tuleb märkida, et Kone 19. juuli 2004. aasta taotlus sisaldab tõepoolest teavet [*konfidentsiaalne*]. Siiski, nagu sai juba nenditud eespool punktis 168, püüdis Kone tõendada, et neid sündmusi selgitasid legitiimsed majanduslikud põhjused.

174 Kuid nagu juba sai märgitud eespool punktis 169, kui ettevõtja, kes oma leebema kohtlemise taotluses ei esita komisjonile kartelli tegutsemise ajast pärit tõendeid, teavitab komisjoni mõningatest asjaoludest, mis ei olnud talle varem teada, saab neid asjaolusid pidada komisjoni poolt kartelli kindlakstegemisele oluliselt kaasa aidanuks vaid siis, kui asjaomane ettevõtja seostab need asjaolud nimetatud kartelli olemasoluga.

175 Tulenevalt Kone taotluses esitatud teabe mitmeti mõistetavusest saadi seda käesolevas asjas kasutada vaid selleks, et kinnitada koosolekute kuupäevi ja nendel arutatud projekte, mida sai pidada osana rikkumisest vaid tänu esitatud avaldustele ja tõenditele, mille esitasid Otis ja ThyssenKrupp või mille komisjon sai iseseisvalt põhjaliku uurimise teel. Neil asjaoludel võis komisjon õigustatult leida, et teabel konkurentide vahel arutatud projektide ja konkurentidevaheliste koosolekute kohta, mis sisaldus Kone taotluses, ei olnud olulist lisaväärtust 2002. aasta koostööteatise lõike 21 tähenduses.

176 Sellega seoses rõhutasid hagejad, et teavet projekti kohta [*konfidentsiaalne*], mille Kone komisjonile esitas, kasutati vaidlustatud otsuses (vaidlustatud otsuse põhjendused 519 ja 523), et teha kindlaks, et Kone ja Schindleri Madalmaade keelatud kokkulepetega seotud tegevuses osalemise alguskuupäev oli 1. juunil 1999. Nagu sai märgitud eespool punktis 175, tuleb siiski tõdeda, et seda teavet sai kasutada vaid

selleks, et kinnitada koosolekute kuupäeva ja sellel arutatud projekti, ilma et Kone siiski tunnistaks seda projekti puudutanud koosoleku konkurentsivastasust. Sellega seoses, nagu sai meenutatud eespool punktis 164, peab trahvide vähendamine alati kajastama seda, mil määral ettevõtja esitatud andmed aitasid komisjonil rikkumist kindlaks teha. Neil asjaoludel ei saa teavet projekti kohta [*konfidentsiaalne*], millele hagejad viitavad ja mis sisaldus Kone taotluses, pidada olulise lisaväärtusega teabeks 2002. aasta koostööteatise lõike 21 tähenduses.

177 Mis puudutab teavet, mille Kone komisjonile esitas, kuid mida ei ole vaidlustatud otsuses nimetatud, siis näitab see, et seda teavet kui sellist ei kasutatud Madalmaade kartelli olemasolu kindlakstegemiseks, et see teave ei aidanud komisjonil rikkumist kindlaks teha ja sellel ei ole järelikult olulist lisaväärtust 2002. aasta koostööteatise lõike 21 tähenduses. Sellega seoses, mis puudutab projekti [*konfidentsiaalne*], millele Kone spetsiaalselt viitas ja mida on vastuväiteteatises mainitud, kuid mille kirjeldus jäeti vaidlustatud otsuses välja, siis peale selle, et Kone seda projekti puudutaval teabel ei ole igal juhul olulist lisaväärtust (vt eespool punkt 176), tuleb märkida sarnaselt komisjonile, et kuigi komisjoni valduses olevad tõendid viitasid selgelt salajasele kokkuleppele, ei võimaldanud need teha usaldusväärset järeldust selle salajase kokkuleppe sisu kohta, mistõttu komisjon ei maininud seda projekti nende projektide näidisloendis, mis ära jagati ja mis on ära toodud vaidlustatud otsuse alajaos 12.2.4.

178 Kolmandaks ei saa hagejad argumendina kasutada vaidlustatud otsuses tehtud arvukaid viiteid Kone 2002. aasta koostööteatise alusel esitatud taotlusele. See, et komisjon kasutas vaidlustatud otsuses kõiki tema valduses olevaid tõendeid ning seega

ka Kone poolt oma taotluses esitatud teavet, ei tõenda ju sellegipoolest, et viimati nimetatud teabel oli oluline lisaväärtus võrreldes tõenditega, mis olid sel kuupäeval tema valduses.

179 Neljandaks, isegi kui – nagu väidavad hagejad – ei saa *a priori* välistada, et teisena või kolmandana 2002. aasta koostööteatise alusel taotluse esitanu esitatud teabel on oluline lisaväärtus, tuleb nentida, et arvestades Kone esitatud teabe laadi ja üksikasjalikkust, ei ületanud komisjon käesolevas asjas igal juhul ilmselgelt oma kaalutlusõiguse piire, kui ta leidis, et nimetatud teabel ei olnud olulist lisaväärtust nimetatud teatise lõike 21 tähenduses. Eelnevast analüüsist nähtub, et isegi kui eeldada, et Kone taotluses esitatud teabel võis olla oluline lisaväärtus, kuna tänu sellele sai komisjon teada asjaoludest, millest ta varem ei olnud teadlik, ei saa seda pidada oluliselt komisjoni poolt kõnealuse rikkumise kindlakstegemisele kaasa aidanuks, arvestades nimetatud taotluses sisalduvaid ebatäpsusi seoses konkurentidevaheliste arutelude konkurentsivastase laadiga.

180 Kõigest eeltoodust nähtub, et etteheide 2002. aasta koostööteatise lõike 21 rikkumise kohta tuleb tagasi lükata.

181 Teiseks märgivad hagejad, et Kone tegi komisjoniga täielikku ja järjepidevat koostööd ning esitas komisjonile kogu uurimise käigus tema valduses olevat teavet. Niisiis tunnistas Kone oma osalust Madalmaade kartellis niipea, kui ta sai sisejuurdluse tulemusel teada oma Madalmaade tütarettevõtja osalusest.

182 Eelnevast analüüsist nähtub siiski, et Kone esitatud tõenditel ei olnud olulist lisaväärtust 2002. aasta koostööteatise lõike 21 tähenduses. Neil asjaoludel leidis komisjon vastavalt sellele sättele õigesti, et Kone trahvi ei saa selle teatise alusel vähendada.

183 Kuigi vastavalt 2002. aasta koostööteatise lõike 23 punkti b teisele lõigule võib komisjon tõepoolest koostöö ulatust ja järjepidevust arvesse võtta, kui ta määrab kohaldatavas vahemikus kindlaks trahvisumma vähendamise, mida tuleb võimaldada ettevõtjale, kes on esitanud olulise lisaväärtusega tõendeid nimetatud teatise lõike 21 tähenduses, ei oma hagejate viide käesolevas asjas Kone koostöö ulatusele ja järjepidevusele tähtsust, kuna teatise lõike 21 tingimused ei olnud igal juhul täidetud.

184 Kone koostöö ulatust ja järjepidevust puudutav etteheide tuleb seega tagasi lükata.

185 Kolmandaks väidavad hagejad, et keeldudes Konele kohaldamast 2002. aasta koostööteatise B osa, eiras komisjon õiguspärase ootuse põhimõtet. Nimelt võivad selle teatise alusel kaitset taotlevad isikud oodata, et teatises kehtestatud tingimustest kinnipidamisega kaasneb kaitse andmine või trahvi vähendamine. Madalmaade kohta esitatud Kone taotlus aga täitis nimetatud teatise tingimused.

186 Nagu on märgitud 2002. aasta koostööteatise lõikes 29, tekitab teatis õiguspärase ootuse, millele tuginevad ettevõtjad, kes soovivad komisjoni teavitada kartelli olemasolust. Võttes arvesse õiguspärast ootust, mis komisjoniga koostööd teha soovivatel

ettevõtjatel teatisest tulenevalt võis tekkida, oli komisjon seega kohustatud Konele määratava trahvisumma kindlaksmääramisel tema koostööd hinnates sellest juhinduma (vt selle kohta eespool punktis 127 viidatud kohtuotsus HFB jt *vs.* komisjon, punkt 608, ning eespool punktis 127 viidatud kohtuotsus Daiichi Pharmaceutical *vs.* komisjon, punkt 147).

187 Kuna hagejad ei ole siiski tõendanud, et komisjon rikkus Kone koostöö hindamisel 2002. aasta koostööteatise sätteid, siis tuleb etteheide õiguspärase ootuse kaitse põhimõtte rikkumise kohta tagasi lükata.

188 Neljandaks väidavad hagejad, et komisjoni keeldumine anda Konele kaitset trahvide eest 2002. aasta koostööteatise alusel eirab võrdse kohtlemise põhimõtet.

189 Esiteks ei ole Kone taotlus mitmetimõistetavam kui Otise ja ThyssenKruppi omad. Esiteks eitas Otis struktuurilise kartelli olemasolu ja väitis, et rikkumine on aegunud. Teiseks kinnitas ThyssenKrupp oma leebema kohtlemise taotluses, et koosolekud toimusid ebaregulaarselt ja et pika aja jooksul ei toimunud ühtegi koosolekut. ThyssenKrupp ütles seejärel, et rikkumine puudutas väheseid projekte. Kolmandaks esitati Kone taotlus kaks ja pool kuud pärast komisjoni uurimist Madalmaades, st menetluse suhteliselt varajases järgus. Igal juhul ei oma hetk, mil taotlus kaitse saamiseks trahvide eest esitati, tähtsust, kuivõrd see on olulise lisaväärtusega. Pealegi vähendati Saksamaa kartelli raames Schindleri trahvi 15% võrra taotluse eest, mis esitati ligikaudu 8 kuud pärast Saksamaal läbi viidud uurimist ja kolm kuud pärast seda, kui komisjon

saatis selles liikmesriigis toimunud rikkumises osalejatele teabenõudeid (vaidlustatud otsuse põhjendused 110, 112 ja 856).

190 Teiseks tuleb Kone positsiooni võrrelda ThyssenKruppi positsiooniga Belgias. Nimelt vähendati ThyssenKruppi trahvisummat 2002. aasta koostööteatise alusel 20% (vaidlustatud otsuse põhjendused 769–773). ThyssenKrupp oli siiski kolmas Belgia osas taotluse kaitse saamiseks trahvide eest esitanud ettevõtja ning tema taotlus piirdus avaldustega, mitte dokumentaalsete tõenditega, mis kinnitavad komisjoni valduses juba olevaid tõendeid. Lisaks oli komisjonil selle taotluse esitamise ajal juba palju rohkem tõendeid Belgia kartelli kohta kui need, mis tal olid Madalmaade kartelli kohta siis, kui Kone esitas oma taotluse kaitse saamiseks trahvide eest. Järelikult on Kone trahvi vähendamisest keeldumine Madalmaade kartelli osas diskrimineeriv.

191 Nagu sai meenutatud eespool punktis 135, ei tohi komisjon vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale kartelli liikmete osutatud koostöö hindamisel eirata võrdse kohtlemise põhimõtet.

192 Mis puudutab esiteks võrdse kohtlemise põhimõtte väidetavat rikkumist Madalmaade kartelli liikmete osutatud koostöö hindamisel, siis tuleb tõdeda, et Otisele anti kaitset trahvide eest, kuna ta esitas vastavalt 2002. aasta koostööteatise lõike 8 punktile a esimese ettevõtjana komisjonile tõendeid, mis võimaldasid teha uurimise määramise otsuse (vaidlustatud otsuse põhjendus 837). Seega ei saa Otise olukorda võrrelda Kone olukorraga, kes esitas selle teatise alusel oma taotluse Madalmaade kohta ajal, mil komisjon oli selles liikmesriigis juba uurimise läbi viinud (vaidlustatud otsuse põhjendus 846).

193 ThyssenKrupp omakorda esitas teise ettevõtjana 2002. aasta koostööteatise alusel oma taotluse Madalmaade kohta päeval, mil komisjon selles liikmesriigis uurimise läbi viis ehk 28. aprillil 2004 (vaidlustatud otsuse põhjendused 128, 129 ja 840). Tema trahvi vähendati nimetatud teatise lõike 23 punkti b esimese lõigu esimese taande alusel 40% võrra, kuna ta oli esimene ettevõtja, kes täitis selle teatise lõikes 21 sätestatud tingimused, esitades komisjonile olulise lisaväärtusega tõendeid (vaidlustatud otsuse põhjendus 844). Tuleb tõdeda, et vastavalt sama teatise lõike 23 punkti b esimese lõigu esimesele taandele ei oleks Kone trahvi selle sätte alusel saadud vähendada, kuna selles sätestatud trahvisumma vähendamine on ette nähtud vaid üheleainsale ettevõtjale, antud juhul ThyssenKruppile, kelle koostöö on Kone omast varasem.

194 Sõltumata eelmises punktis tehtud tõdemusest, ei saa Kone koostööd pidada võrreldavaks ThyssenKruppi koostööga. Nimelt ei ole vastu vaieldud sellele, et ThyssenKrupp esitas oma leebema kohtlemise taotlusega uue kartelli tegutsemise ajast pärit tõendi, mis aitas komisjonil tõendada salajase kokkuleppe elluviimist (vaidlustatud otsuse põhjendus 842). Seevastu Kone ei esitanud ühtegi kartelli tegutsemise ajast pärit tõendit. Lisaks nähtub ThyssenKruppi 2004. aasta aprilli, mai ja oktoobri avaldusest, et erinevalt Konest ei üritanud ThyssenKrupp kunagi eitada Madalmaade kartelli olemasolu või tekitada kahtlust niisuguse kartelli olemasolus. Viimaseks esitas Kone oma taotluse alles 19. juulil 2004 (vaidlustatud otsuse põhjendus 130) samas kui ThyssenKrupp oli oma taotluse esitanud juba 2004. aasta aprillis (vaidlustatud otsuse põhjendus 129). Ent 2002. aasta koostööteatise alusel esitatud taotluse kuupäev on oluline esitatud tõendite lisaväärtuse hindamisel, kuna lisaväärtust hinnatakse juba komisjoni valduses olevate asjaolude alusel (2002. aasta koostööteatise lõiked 7 ja 21).

195 Kuna ühelt poolt Kone ja teiselt poolt Otise ja ThyssenKruppi olukorrad ei ole sarnased, siis keeldus komisjon neil asjaoludel võrdse kohtlemise põhimõtet rikkumata Kone trahvisummat vähendamast koostöö eest Madalmaades toimunud rikkumise kindlakstegemisel.

196 Teiseks, mis puudutab ThyssenKruppi kohtlemist seoses koostööga Belgia kartelli kindlakstegemisel, siis tuleb tõdeda, et olulise lisaväärtuse hindamine eeldab juba oma määratluse poolest kõikide komisjoni valduses kindla rikkumisega seotud tõendite kontekstipõhist analüüsi, nii et eraldiseisvate rikkumistega seotud teave, antud juhul Belgia ja Madalmaade rikkumised, ei ole võrreldav.

197 Igal juhul tuleb märkida, et Belgias toimunud rikkumisega seoses ei vaidlusta Kone, et ThyssenKruppi leebema kohtlemise taotlus kinnitas juba komisjoni valduses olnud tõendeid. Seevastu seoses Madalmaades toimunud rikkumisega nähtub eespool punktidest 165–180, et Kone leebema kohtlemise taotlusel ei olnud olulist lisaväärtust 2002. aasta koostööteatise lõike 21 tähenduses. Kuna erinevate ettevõtjate olukord ei ole võrreldav, keeldus komisjon võrdse kohtlemise põhimõtet rikkumata vähendamast Kone trahvisummat koostöö eest Madalmaade kartelli kindlakstegemisel.

198 Kõigest eeltoodust nähtub, et kõik Kone etteheited, mis puudutavad 2002. aasta koostööteatise kohaldamist tema koostöö suhtes Madalmaades toimunud rikkumise tuvastamiseks, tuleb tagasi lükata.

Väide, et haldusmenetluse käigus Kone tehtud koostöö eest trahvide vähendamise summa kindlaksmääramisel on rikutud õiguspärase ootuse kaitse ja võrdse kohtlemise põhimõtteid

Sissejuhatavad märkused

199 Vastuväiteteatise punktis 614 teatas komisjon, et ta kavatseb „[trahve] vähendada väljaspool [2002. aasta] koostööteatist tehtud koostöö eest, eeskätt juhul, kui äriühing ei vaidlusta komisjoni tuvastatud fakte või osutab täiendavat abi, mis võimaldab neid fakte selgitada või täiendada".

200 Vaidlustatud otsuse põhjenduses 758 märkis komisjon, et „[k]una vastuväiteteatise punkt 614 tekitab antud juhul ootusi, siis otsustas [ta] tõlgendada seda punkti ettevõtjate kasuks, kes selle alusel panustasid [vaidlustatud] otsuses esitatud rikkumise ajaolude kindlakstegemisel, jättes vaidlustamata faktid või esitades muud teavet või täiendavaid täpsustusi".

201 Komisjon vähendas seega kõikide neljas rikkumises osalenute trahvisummat, välja arvatud esiteks nende ettevõtjate trahvi, kes said kaitset trahvide eest (vaidlustatud otsuse põhjendused 762, 817 ja 839) ning teiseks Kone Madalmaade kartelli raames (vaidlustatud otsuse põhjendus 851) 1% võrra koostöö eest väljaspool 2002. aasta koostööteatist selle alusel, et nad ei vaidlustanud vastuväiteteatises esitatud fakte (vaidlustatud otsuse põhjendused 768, 774, 777, 794, 801, 806, 813, 824, 829, 835, 845, 854, 855 ja 856).

202 Kõigepealt tuleb üksteise järel analüüsida Kone etteheiteid selle kohta, et Saksamaal toimunud rikkumisega seotud faktide vaidlustamata jätmise eest trahvisumma vähendamise tase oli väidetavalt õigusvastane, seejärel Kone etteheiteid komisjoni keeldumise kohta vähendada täiendavalt trahvisummat Saksamaal toimunud rikkumisega seoses teabe või täiendavate täpsustuste esitamise eest ning viimaseks argumente komisjoni keeldumise kohta vähendada Kone trahvisummat väidetava koostöö eest väljaspool 2002. aasta koostööteatist Madalmaades toimunud rikkumise tuvastamisel.

Trahvide vähendamise tase Saksamaal toimunud rikkumisega seotud faktide vaidlustamata jätmise eest

203 Hagejad leiavad, et neil on õigus vähemalt 10% trahvisumma vähendamisele koostöö eest väljaspool 2002. aasta koostööteatist seoses Saksamaa kartelli tuvastamisega. Nimelt tekitas komisjon vastuväiteteatise punktis 614 sellekohaseid õiguspäraseid ootusi. Kaldudes kõrvale oma varasemast praktikast, mille kohaselt vähendatakse sellisele ettevõtjale määratavat trahvisummat, kes ei vaidlustanud vastuväiteteatises ette heidetud faktide sisulist õigsust, 10% vastavalt teatisele, mis puudutab trahvide määramata jätmist või nende summa vähendamist kartelliasjades (EÜT 1996, C 207, lk 4) (edaspidi „1996. aasta koostööteatis"), pettis komisjon hagejate õiguspäraseid ootusi.

204 Sissejuhatuseks tuleb meenutada, et trahvisumma vähendamine haldusmenetluse raames tehtud koostöö tõttu on õigustatud vaid siis, kui asjaomase ettevõtja tegevus võimaldas komisjonil kergemini tuvastada rikkumise olemasolu ja vajaduse korral selle lõpetada (Üldkohtu 14. mai 1998. aasta otsus kohtuasjas T-327/94: SCA Holding

vs. komisjon, EKL 1998, lk II-1373, punkt 156; eespool punktis 68 viidatud kohtuotsus Krupp Thyssen Stainless ja Acciai speciali Terni *vs*. komisjon, punkt 270, ja eespool punktis 144 viidatud kohtuotsus Groupe Danone *vs*. komisjon, punkt 449). Lisaks nähtub kohtupraktikast, et ettevõtjat, kes kinnitab otseselt, et ta ei vaidlusta faktiväiteid, millele komisjon rajab oma etteheited, võib pidada kaasa aidanuks komisjoni ülesande lihtsustamisele, mis seisneb liidu konkurentsieeskirjade rikkumiste tuvastamises ja nende eest karistamises (Üldkohtu 14. mai 1998. aasta otsus kohtuasjas T-352/94: Mo och Domsjö *vs*. komisjon, EKL 1998, lk II-1989, punkt 395, ja eespool viidatud kohtuotsus SCA Holding *vs*. komisjon, punkt 157).

205 2002. aasta koostööteatis ei näe erinevalt 1996. aasta koostööteatisest õepoolest ette trahvisumma vähendamist ettevõtjatele, kes ei vaidle vastu vastuväiteteatises komisjoni süüdistuste aluseks olevate faktide sisulisele õigsusele. Vaidlustatud otsuse põhjenduses 758 möönab komisjon siiski, et vastuväiteteatise punkt 614 tekitas ettevõtjatel õiguspärase ootuse, et faktidele vastu vaidlemata jätmisega kaasneb trahvisumma vähendamine väljaspool 2002. aasta koostööteatist, mistõttu ta otsustas seda punkti tõlgendada ettevõtjate kasuks. Samas põhjenduses märkis ta veel, et „[v]ähendamise ulatus peab arvesse võtma seda, et pärast vastuväiteteatise saamist pakutud koostöö, s.o pärast seda, kui komisjon on juba tuvastanud kõik rikkumise ajaolud, ja ajal, mil ettevõtjale on juba teada kõik uurimise asjaolud ning ta on tutvunud uurimistoimikuga, võib komisjoni uurimisel aidata kui üldse, siis vaid ülivähe." Samuti lisas komisjon, et „[ü]ldjuhul on asjaolude möönmine sellises olukorras kõige enam tõend, mis kinnitab asjaolusid, mida komisjon peab tavaliselt piisavalt tõendatuks muude toimikusse lisatud tõenditega".

206 Õiguspärase ootuse kaitse põhimõtte rikkumise kohta esitatud väitega seoses tuleb meenutada, et õigus nõuda õiguspärase ootuse kaitset laieneb igale isikule, kes on olukorras, kus liidu haldusasutuse antud konkreetsete tagatiste tõttu on tal tekkinud põhjendatud ootus (Euroopa Kohtu 15. juuli 2004. aasta otsus liidetud kohtuasjades

C-37/02 ja C-38/02: Di Lenardo ja Dilexport, EKL 2004, lk I-6911, punkt 70; Üldkohtu 17. detsembri 1998. aasta otsus kohtuasjas T-203/96: Embassy Limousines & Services *vs*. parlament, EKL 1998, lk II-4239, punkt 74, ja 15. novembri 2007. aasta otsus kohtuasjas T-71/06: Enercon *vs*. Siseturu Ühtlustamise Amet (tuulegeneraator), kohtulahendite kogumikus ei avaldata, punkt 36).

207 Seevastu ei saa isik õiguspärase ootuse põhimõtte rikkumisele tugineda haldusasutuse poolt antud konkreetsete tagatiste puudumisel (Üldkohtu 14. septembri 1995. aasta otsus kohtuasjas T-571/93: Lefebvre jt *vs*. komisjon, EKL 1995, lk II-2379, punkt 72, ja 29. jaanuari 1998. aasta otsus kohtuasjas T-113/96: Dubois et Fils *vs*. nõukogu ja komisjon, EKL 1998, lk II-125, punkt 68). Sellisteks tagatisteks on täpne, tingimusteta ja kooskõlaline teave, mis on pärit volitatud ja usaldusväärsest allikast (Üldkohtu 21. juuli 1998. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-66/96 ja T-221/97: Mellett *vs*. Euroopa Kohus, EKL AT 1998, lk I-A-449 ja II-1305, punktid 104 ja 107).

208 Nagu sai juba märgitud eespool punktis 199, teatas komisjon vastuväiteteatise punktis 614, et ta „kavatseb „[trahve] vähendada väljaspool [2002. aasta] koostööteatist tehtud koostöö eest, eeskätt juhul, kui äriühing ei vaidlusta komisjoni tuvastatud fakte või osutab täiendavat abi, mis võimaldab neid fakte selgitada või täiendada". Niisugust kinnitust ei saa pidada täpseks kinnituseks, mis oleks võinud Konel tekitada põhjendatud ootusi, et tema trahvisummasid vähendatakse üle 1%. Nimelt ei märgita vastuväiteteatise punktis 614 selle vähendamise ulatust või määra, mida asjaomastele ettevõtjatele vajaduse korral võimaldatakse, mistõttu ei saanud see selles osas mingil juhul tekitada mis tahes õiguspärast ootust.

209 Sellega seoses tuleb tagasi lükata ka hagejate argument, mille kohaselt kaldus komisjon kõrvale oma varasemast praktikast, mille kohaselt vähendatakse 1996. aasta koostööteatise kohaselt selle ettevõtja trahvisummat, kes ei vaidle vastu vastuväiteteatises ette heidetavate faktide sisulisele õigsusele, 10% võrreldes trahviga, mis talle oleks määratud.

210 Kõigepealt tuleb meenutada, et kuigi 1996. aasta koostööteatis nägi D osa punkti 2 teises taandes ette, et ettevõtja „trahvisummat, mis talle oleks ilma koostööta määratud, [võidakse] vähendada 10–50% võrra […], kui […] [ta] teatab komisjonile pärast vastuväiteteatise saamist, et ta ei vaidle vastu komisjoni süüdistuste aluseks olevate faktide sisulisele õigsusele", ei näe 2002. aasta koostööteatis enam ette trahvi vähendamist sel alusel. Kuid hagejad ei vaidle vastu sellele, et nende leebema kohtlemise taotluse suhtes on kohaldatav ainult 2002. aasta koostööteatis, kusjuures see taotlus on lisaks sõnaselgelt esitatud selle teatise alusel. Järelikult ei saa 1996. aasta koostööteatise D osa punkti 2 teist taanet puudutav komisjoni otsustuspraktika tekitada hagejatel vastuväiteteatise punkti 614 alusel õiguspärast ootust seoses Kone trahvi vähendamisega Saksamaa kartelli puudutavate faktide vaidlustamata jätmise eest (vt selle kohta Euroopa Kohtu 21. septembri 2006. aasta otsus kohtuasjas C-167/04 P: JCB Service *vs*. komisjon, EKL 2006, lk I-8935, punktid 201 ja 205, ja 7. juuni 2007. aasta otsus kohtuasjas C-76/06 P: Britannia Alloys & Chemicals *vs*. komisjon, EKL 2007, lk I-4405, punkt 60; eespool punktis 34 viidatud kohtuotsus Carbone-Lorraine *vs*. komisjon, punkt 92).

211 Seejärel tuleb märkida, et hagejate argumenti, millele komisjon vastu vaidleb ja mille kohaselt teatas komisjon Konele 26. jaanuari 2005. aasta koosolekul, et vastuväiteteatise punkti 614 kohaldatakse samamoodi nagu varasema korra raames, ei ole vähemagi tõendiga kinnitatud. Vastupidi, komisjoni poolt koostatud selle koosoleku protokollis ei ole seoses vastuväiteteatise punkti 614 osas toimunud aruteludega toodud ühtegi tagatist, mille komisjon sellega seoses Konele andis.

212 Lõpetuseks, kohtupraktikast nähtub, et ettevõtjatel ei ole alust õiguspäraselt oodata, et jääb kestma mingi olukord, mida institutsioonid oma kaalutlusõiguse raames võivad muuta (Euroopa Kohtu 5. oktoobri 1994. aasta otsus kohtuasjas C-280/93: Saksamaa *vs*. nõukogu, EKL 1994, lk I-4973, punkt 80, ja 30. juuni 2005. aasta otsus kohtuasjas C-295/03 P: Alessandrini jt *vs*. komisjon, EKL 2005, lk I-5673, punkt 89; vt ka eespool punktis 46 viidatud kohtuotsus Archer Daniels Midland ja Archer Daniels Midland Ingredients *vs*. komisjon, punkt 64 ja seal viidatud kohtupraktika). Niisiis

nõuab liidu konkurentsieeskirjade tõhus kohaldamine seda, et komisjon saaks igal hetkel kohandada trahvide taset vastavalt selle poliitika vajadustele (vt selle kohta eespool punktis 80 viidatud Euroopa Kohtu otsus Musique Diffusion française jt *vs*. komisjon, punkt 109; 2. oktoobri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-196/99 P: Aristrain *vs*. komisjon, EKL 2003, lk I-11005, punkt 81, ja eespool punktis 34 viidatud kohtuotsus Dansk Rørindustri jt *vs*. komisjon, punkt 227; Üldkohtu 10. märtsi 1992. aasta otsus kohtuasjas T-12/89: Solvay *vs*. komisjon, EKL 2002, lk II-907, punkt 309, ja 14. mai 1998. aasta otsus kohtuasjas T-304/94: Europa Carton *vs*. komisjon, EKL 1998, lk II-869, punkt 89).

213 Sellest tuleneb, et hagejate etteheide, et Saksamaal toimunud rikkumise osas faktide vaidlustamata jätmise eest on trahvisummat vähendatud ebapiisavalt, on alusetu.

Komisjoni keeldumine vähendada täiendavalt trahvisummat Saksamaal toimunud rikkumisega seoses täiendava teabe ja täiendavate täpsustuste esitamise eest

214 Hagejad väidavad, et Saksamaal toimunud rikkumise osas on Konel õigus trahvisumma täiendavale vähendamisele koostöö eest väljaspool 2002. aasta koostööteatist, kuna vastupidi sellele, mida väidab komisjon vaidlustatud otsuses (vaidlustatud otsuse põhjendus 794), tegi ta võimalikuks vastuväiteteatises esitatud faktide täpsustamise või täiendamise. Nimelt parandas ja täpsustas Kone vastuväiteatisele esitatud vastuse 7. osa teatud arvu fakte, mis puudutavad Saksamaa kutseliidu VDMA rolli. Kone juhtis komisjoni tähelepanu ka sellele, et viimane võttis vastuväiteteatises ekslikult arvesse kogu „uute seadmete", „teenuste" ja „moderniseerimise" haru sissetulekut. Komisjon tunnistas vaidlustatud otsuses, et kartell puudutas vaid „uute seadmete" haru sissetulekut.

215 Sellega seoses tuleb märkida, et hagejad ei maini, mil moel aitasid Kone väidetavad täpsustused kutseliidu VDMA rolli kohta komisjoni uurimisel. Igal juhul ei olnud Kone sellekohaste väidetavate viidete eesmärk vastuväiteteatises esitatud fakte täpsustada või täiendada, vaid need ümber lükata, kuna nende eesmärk oli peamiselt muuta vähem usutavaks Schindleri väited, mis puudutasid eskalaatorite töörühma moodustamist. Kone rõhutas oma kaitseõiguste teostamise raames lisaks vastuväiteteatises nimetatud projekti mainimise asjassepuutumatust. Seoses sellega, et komisjon võttis ekslikult vastuväiteteatises arvesse kõikide eespool punktis 214 nimetatud harude sissetulekuid, tuleb märkida, et vastuväiteteatisele esitatud Kone vastuse eesmärk oli tõendada, et komisjon ei määratlenud trahvisumma arvutamisel nõuetekohaselt lifti- ja eskalaatoriteturgusid, mida kartellid mõjutasid. Selliselt toimides Kone üksnes teostas edukalt oma kaitseõigusi, kuna komisjon võttis vaidlustatud otsuses arvesse määratlust, mille Kone oma vastuses vastuväiteteatisele välja pakkus. Käesolev etteheide tuleb seega tagasi lükata.

Komisjoni keeldumine vähendada Kone trahvisummat väljaspool 2002. aasta koostööteatist väidetavalt tehtud koostöö eest Madalmaade kartelli tuvastamisel

216 Komisjon selgitab seoses Kone väidetava väljaspool 2002. aasta koostööteatist tehtud koostöö osas vaidlustatud otsuse põhjenduses 851:

„Vastuses vastuväiteteatisele teatas Kone, et ta ei vaidlusta Madalmaadega seotud fakte. Selle asemel, et pakkuda täiendavat abi, mis võimaldab täpsustada või täiendada

vastuväiteteatise fakte, üritas Kone süstemaatiliselt minimeerida selles esitatud faktide tähendust. Seega tuleb faktide vaidlustamata jätmist lugeda puhtformaalseks ja mitmeti mõistetavaks ning sellel ei ole faktide tõendamisele mingit positiivset mõju. Ei piisa, kui üldiselt öelda, et fakte ei vaidlustatud, kui sellest ütlusest ei ole komisjonile mingit kasu, kuna sellega kaasneb mitu reservatsiooni, nagu käesolevas asjas. Järelikult ei tule Kone trahvi vähendada."

217 Esiteks väidavad hagejad, et komisjon oleks pidanud 1998. aasta suuniste punkti 3 seitsmenda taande alusel Kone trahvisummat vähendama Madalmaade kartelli tuvastamisel menetluses tehtud tegeliku koostöö eest ning jättes selle tegemata, tegi komisjon ilmse hindamisvea. Nad väidavad veel, et arvestades vastuväiteteatise punkti 614 ja vaidlustatud otsuse põhjendust 758, oli neil õiguspärane ootus, et seda koostööd tunnustatakse nende trahvisumma vähendamisega.

218 Olgu märgitud, et vastavalt 1998. aasta suuniste punkti 3 seitsmendale taandele võib väljaspool 1996. aasta koostööteatise kohaldamisala tehtud koostööd pidada kergendavaks asjaoluks. Sellega seoses tuleb rõhutada, et vastuväiteteatise punktis 614 teatas komisjon, et ta kavatses „[trahve] vähendada väljaspool [2002. aasta] koostööteatist tehtud koostöö eest, eeskätt juhul, kui äriühing ei vaidlusta komisjoni tuvastatud fakte või osutab täiendavat abi, mis võimaldab neid fakte selgitada või täiendada". Selles kontekstis selgitas komisjon vaidlustatud otsuse põhjenduses 758, et „[k]una vastuväiteteatise punkt 614 tekitab antud juhul ootusi, siis otsustas [ta] tõlgendada seda

punkti ettevõtjate kasuks, kes selle alusel panustasid [vaidlustatud] otsuses esitatud rikkumise ajaolude kindlakstegemisel, jättes vaidlustamata faktid või esitades muud teavet või täiendavaid täpsustusi".

219 Esiteks tuleb hagejate arvates haldusmenetluses tehtud Kone koostööd pidada kergendavaks asjaoluks eelmises punktis nimetatud sätte alusel, mis annab talle õiguse trahvi vähendamisele.

220 Sellega seoses piisab, kui nentida, et arvestades 2002. aasta koostööteatise alusel esitatud taotluses Kone avalduste mitmeti mõistetavust (vt eespool punkt 175), mis ei õigustanud Konele Madalmaades toimunud rikkumise eest määratud trahvisumma mis tahes vähendamist nimetatud teatise alusel, siis ei saa igal juhul selle ettevõtja koostööd pidada kergendavaks asjaoluks. Hagejad ei saa seega ka väita, et neil oli väiksemgi õiguspärane ootus, et nende trahvi seetõttu vähendatakse.

221 Teiseks leiavad hagejad, et Kone tegi kogu menetluse vältel komisjoniga täielikku koostööd, mis ületas 2002. aasta koostööteatises nõutut. Niisiis ei teinud Kone komisjonile mingit takistust Madalmaade ruumides läbi viidud kontrollimisel ning tegi kõik temast oleneva, et lihtsustada teabe kogumist komisjoni teenistujate poolt. Edasi, Kone vastas kiiresti ja täielikult komisjoni teabenõudele Madalmaade kohta, mille ta sa 13. septembril 2004. Viimaseks, Kone oli väga paindlik seoses tema esitatud teabe konfidentsiaalsusnõuetega, mis kergendas komisjoni halduskoormust pooltele edastatava mittekonfidentsiaalse versiooni koostamisel.

222 Niisuguste argumentidega ei saa nõustuda. Nimelt, vastavalt määruse nr 1/2003 artikli 18 lõikele 1 ja artikli 20 lõikele 3 on ettevõtjad kohustatud vastama teabenõuetele ja alluma uurimisele. Ent uurimisel koostöö tegemine, mis ei ületa seda, mis tuleneb nende sätete alusel ettevõtjatel lasuvatest kohustustest, ei õigusta trahvi vähendamist (vt selle kohta Üldkohtu 14. mai 1998. aasta otsus kohtuasjas T-317/94: Weig *vs*. komisjon, EKL 1998, lk II-1235, punkt 283, ja eespool punktis 67 viidatud kohtuotsus Scandinavian Airlines System *vs*. komisjon, punkt 218). Lisaks ei saa ettevõtja väidetavat paindlikku positsiooni seoses komisjonile esitatava teabe konfidentsiaalsena käsitlemise taotlustega pidada komisjoni ülesannet lihtsustavaks, mis seisneb liidu konkurentsieeskirjade rikkumiste tuvastamises ja nende eest karistamises (eespool punktis 204 viidatud kohtuotsus Mo och Domsjö *vs*. komisjon, punktid 395 ja 396). Sellega seoses, nagu märgib komisjon, ei takista mõistlikud konfidentsiaalsustaotlused uurimist ning igal juhul oli Kone ülesanne taotleda selle teabe konfidentsiaalsena käsitlemist, mida tema arvates ei tuleks kolmandatele isikutele teatavaks teha. Järelikult ei saanud eespool punktis 221 nimetatud asjaolud tekitada Konel mis tahes õiguspärast ootust, et tema trahvisummat vähendatakse.

223 Kolmandaks väidavad hagejad, et komisjoni otsus keelduda Kone trahvisumma vähendamisest rikub võrdse kohtlemise põhimõtet, kuna ükski ettevõtja, kellele trahvid määrati, ei esitanud omal initsiatiivil ja väljaspool 2002. aasta koostööteatist teavet, mis võimaldaks komisjonil rikkumise kergemini kindlaks teha. Sellega seoses tuleb tõdeda, et hagejate argument põhineb valel eeldusel. Nagu nähtub vaidlustatud otsuse põhjendustest 845, 854 ja 855, vähendati ThyssenKruppi, Schindleri ja MEE trahvisummasid ju mitte seetõttu, et nad esitasid omal algatusel ja väljaspool 2002. aasta koostööteatist lisateavet, vaid seetõttu, et nad kinnitasid, et nad ei vaidlusta vastuväiteteatises esitatud fakte. Ühelt poolt Kone ja teiselt poolt teiste ettevõtjate olukorda,

kellele Madalmaade kartelli eest trahvid määrati, ei saa pidada võrreldavaks, mistõttu ei riku komisjoni keeldumine Kone trahvisumma vähendamisest võrdse kohtlemise põhimõtet.

224 Teiseks väidavad hagejad, et komisjon oleks pidanud Kone trahvisummat vähendama, kuna see ettevõtja ei vaidlustanud kunagi menetluse jooksul peamisi komisjoni tuvastatud fakte. Niisiis on vaidlustatud otsuse põhjenduses 851 ja 949. joonealuses märkuses esitatud väide, et faktide vaidlustamata jätmine vastuses vastuväiteteatisele on puhtformaalne ja mitmeti mõistetav, ilmselgelt vale.

225 Sellega seoses tuleb meenutada, et oma 2002. aasta koostööteatise alusel esitatud taotluses Madalmaade kohta eitas Kone konkurentidevaheliste koosolekute konkurentsivastast eset. [*konfidentsiaalne*]. Samuti tuleb selles osas rõhutada, et Kone ei võtnud kunagi nimetatud avaldusi tagasi, vaid püüdis neid oma vastuses vastuväiteteatisele õigustada.

226 On tõsi, et Kone kinnitab oma vastuses vastuväiteteatisele, et ta „ei sea kahtluse alla vastuväiteteatises esitatud fakte" ja et ta „osales salajases tegevuses lifti- ja eskalaatorite [sektoris] […] Madalmaades 1999. aasta juunist 5. märtsini 2004" ja et ta „ei vaidle vastu sellele, et keelatud kokkulepe – kuivõrd seda kinnitavad komisjoni toimikus sisaldavad faktid […] – puudutas ühte ja vältavat rikkumist". Tuleb siiski tõdeda, et Kone vastust vastuväiteteatisele iseloomustab samasugune mitmeti mõistetavus kui tema 2002. aasta koostööteatise alusel esitatud Madalmaasid puudutav taotlus.

227 Niisiis esiteks, kuigi seoses Belgias, Saksamaal ja Luksemburgis toimunud rikkumisega sisaldab Kone vastus vastuväiteteatisele iga kord kinnitust, mille kohaselt ta „ei vaidle vastu komisjoni vastuväiteteatises esitatud faktidele", ei ole sarnast avaldust tema vastuväiteteatisele esitatud vastuse selles osas, mis on pühendatud Madalmaades toimunud rikkumisele. Ent selleks, et trahvisummat vähendataks faktide vaidlustamata jätmise eest, peab ettevõtja komisjoni sõnaselgelt teavitama sellest, et ta ei kavatse pärast vastuväiteteatisega tutvumist vaidlustada faktide sisulist õigsust (vt selle kohta eespool punktis 144 viidatud kohtuotsus Groupe Danone *vs*. komisjon, punkt 504). Avaldust, mille kohaselt Kone „ei vaidle vastu sellele, et keelatud kokkulepe – kuivõrd seda kinnitavad komisjoni toimikus sisaldavad faktid […] – puudutas ühte ja vältavat rikkumist", ei saa pidada sarnaselt kolme teist asjaomast liikmesriiki puudutava avaldusega komisjoni ülesannet lihtsustavaks, mis seisneb liidu konkurentsieeskirjade rikkumiste tuvastamises ja nende eest karistamises (eespool punktis 204 viidatud kohtuotsus Mo och Domsjö *vs*. komisjon, punktid 395 ja 396).

228 Teiseks tuleb nentida, et Kone meenutas oma vastuses vastuväiteteatisele, et tema töötajad Madalmaades „ei osalenud konkurentsivastases tegevuses, vähemalt mitte olulisel määral". Isegi kui Kone möönab, et ta „ületas lubatud piirid", kinnitab ta siiski 2002. aasta koostööteatise alusel Madalmaade kohta esitatud taotlusele viidates, et see, et ta ei esita pakkumist ühe projekti osas või esitab konkurentsivõimetu hinnakalkulatsiooni, võib tuleneda ühepoolsest ärilisest käitumisest ning ei eelda ilmtingimata kartelli olemasolu. Seoses hooldus- ja moderniseerimislepingutega kinnitab Kone oma vastuses vastuväiteteatisele, et tema poliitika selles valdkonnas rajaneb „ärilistel põhjustel" ja et tema „strateegial ei saanud olla konkurentsivastane eesmärk või tagajärg". Seoses uute seadmetega viitab Kone samuti nende projektide kirjeldustes, mis olid osa kartellist, tema tegevuse aluseks olevatele ärilistele põhjustele ja märgib, et „eelmainitud projektidest tuleneb mitte ainult see, et rikkumiste ulatus oli väga piiratud, vaid ka see, et salajane tegevus ulatus ainult projekti arutamisest ilma hindade

vahetamiseta […] hindade vahetamiseni ilma projektide jaotamiseta […] ning hõlmas vaid väga harvadel juhtudel projekti jaotamist […]". Kone täpsustas veel, et „isegi kui pooled projekti eraldasid, ei saanud sellel olla mõju turule" ja et „tihti oleks tulemus olnud sama, kui poolte vahel ei oleks kontakte olnud […]". Samuti kinnitas Kone seoses teatavate üksikute projektidega [*konfidentsiaalne*], et komisjoni toimik ei sisaldanud piisavalt tõendeid, et järeldada konkurentsivastase tegevuse olemasolu.

229 Kolmandaks, vastuses vastuväiteteatisele üritas Kone ka minimeerida ThyssenKruppi ja Otise avalduste tõenduslikku väärtust, mis nagu nähtub vaidlustatud otsuse põhjendustest 370–530, olid Madalmaade rikkumise tuvastamisel ülimalt tähtsad. Komisjon oli sunnitud sellele Kone argumentatsioonile vastama *in extenso* vaidlustatud otsuse põhjendustes 531–541.

230 Järelikult tuleb sarnaselt komisjonile (vaidlustatud otsuse põhjendus 851) asuda seisukohale, et Kone faktide vaidlustamata jätmine seoses Madalmaades toimunud rikkumisega oli puhtformaalne ja mitmeti mõistetav ning sellel ei olnud mis tahes positiivset mõju faktide tõendamise suhtes.

231 Eelnevast nähtub, et vastuses vastuväiteteatisele kirjeldab Kone oma osalemist Madalmaades toimunud rikkumises kas puhthüpoteetilises sõnastuses või siis minimeerides kokkulepete konkurentsivastast mõju. Kuivõrd Kone ründab pealegi avaldusi, mille ThyssenKrupp ja Otis tegid oma Madalmaasid puudutavas taotluses 2002. aasta koostööteatise alusel, siis tuleb tõdeda, et antud juhtumi asjaoludel ei olnud Kone kinnitustest, mida on korratud eespool punktis 227, komisjoni jaoks vähematki kasu (vt selle kohta Üldkohtu 8. juuli 2004. aasta otsus kohtuasjas T-48/00: Corus UK *vs*. komisjon, EKL 2004, lk II-2325, punkt 193, ja eespool punktis 144 viidatud kohtuotsus Groupe Danone *vs*. komisjon, punkt 505). Vaidlustades oma vastuses

vastuväiteteatisele suurema osa komisjoni esitatud faktiväidetest, ei aidanud Kone kaasa komisjoni ülesande lihtsustamisele, mis seisneb liidu konkurentsieeskirjade rikkumiste tuvastamises ja nende eest karistamises (vt selle kohta eespool punktis 204 viidatud kohtuotsus Mo och Domsjö *vs.* komisjon, punkt 396). Kuigi selliselt toimides kasutas Kone tõepoolest õiguspäraselt oma kaitseõigusi, ei saa komisjonile ette heita, et ta ei vähendanud sel alusel trahvi faktide vaidlustamata jätmise eest.

232 Seega otsustas komisjon vaidlustatud otsuse põhjenduses 851 õigustatult Madalmaades toimunud rikkumisega seoses mitte vähendada Kone trahvisummat väljaspool 2002. aasta koostööteatist tehtud koostöö eest.

233 Kolmandaks väidavad hagejad, et komisjon rikkus võrdse kohtlemise põhimõtet, kui ta vähendas faktide vaidlustamata jätmise eest ThyssenKruppi, Schindleri ja MEE trahvi, samas kui ta keeldus Kone trahvi vähendamast. Ent hagejate sõnul – mis pealegi ei sea kahtluse alla komisjoni järeldusi, mille kohaselt teatasid ThyssenKrupp, Schindler ja MEE sõnaselgelt oma vastuses vastuväiteteatisele, et nad ei vaidlusta esitatud fakte (vaidlustatud otsuse põhjendused 845, 854 ja 855) – nähtub vaidlustatud otsusest, et need kolm esimest ettevõtjat vaidlustasid selles teatavad Madalmaasid puudutavad komisjoni järeldused.

234 Sellega seoses sai meenutatud, et vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale ei tohi komisjon kartelli liikmete osutatud koostöö hindamisel eirata võrdse kohtlemise põhimõtet (vt eespool punkt 135). Siiski tuleb võrdse kohtlemise põhimõtte tagamisel arvestada legaalsuse põhimõtte tagamisega, mille kohaselt ei saa keegi enda nõude toetuseks tugineda kellegi teise huvides toime pandud õigusvastasele teole (vt selle kohta Euroopa Kohtu 4. juuli 1985. aasta otsus kohtuasjas 134/84: Williams *vs.* kontrollikoda, EKL 1985, lk 2225, punkt 14; Üldkohtu eespool punktis 204 viidatud kohtuotsus SCA Holding *vs.* komisjon, punkt 160; 20. märtsi 2002. aasta otsus kohtuasjas T-23/99: LR AF 1998 *vs.* komisjon, EKL 2002, lk II-1705, punkt 263, ja eespool punktis 204 viidatud kohtotsus Mo och Domsjö *vs.* komisjon, punkt 398).

235 Lisaks võib kohtupraktika kohaselt ettevõtjat, kes on sõnaselgelt väljendanud, et ta ei vaidlusta komisjoni vastuväidete aluseks olevaid väiteid, pidada kaasa aidanuks komisjoni ülesande lihtsustamisele, mis seisneb liidu konkurentsieeskirjade rikkumiste tuvastamises ja nende eest karistamises. Komisjon võib otsustes, milles ta tuvastab kõnealuste eeskirjade rikkumise, asuda seisukohale, et niisuguse käitumise puhul on tegemist faktiväidete möönmisega ning seega tõendiga kõnealuste väidete põhjendatuse kohta. Seega võib niisugune käitumine õigustada trahvisumma vähendamist. Teisiti on see siis, kui ettevõtja oma vastuses suurema osa neist väidetest vaidlustab. Nimelt ei aita ettevõtja haldusmenetluses selliselt käitudes lihtsustada komisjoni ülesannet, mis seisneb liidu konkurentsieeskirjade rikkumiste tuvastamises ja nende eest karistamises (eespool punktis 204 viidatud kohtuotsus Mo och Domsjö *vs.* komisjon, punktid 395 ja 396).

236 Sellega seoses tuleb tõdeda, et komisjon vähendab vaidlustatud otsuse põhjendustes 845, 854 ja 855 ThyssenKruppi, Schindleri ja MEE trahvi faktide vaidlustamata jätmise eest 1% võrra, kusjuures niisugust trahvi vähendamist saab pidada õiguspäraseks vaid siis, kui asjaomased ettevõtjad on sõnaselgelt teatanud, et nad ei vaidlusta kõnealuseid fakte (vt selle kohta Üldkohtu 14. mai 1998. aasta otsus kohtuasjas T-347/94: Mayr-Melnhof *vs.* komisjon, EKL 1998, lk II-1751, punkt 333, ja eespool punktis 204 viidatud kohtuotsus Mo och Domsjö *vs.* komisjon, punkt 397), ning nad ei vaidlustanud oma vastuses vastuväiteteatisele peamisi komisjoni väiteid (vt selle kohta eespool punktis 204 viidatud kohtuotsus Mo och Domsjö *vs.* komisjon, punkt 396).

237 Kuna hagejate väide tugineb eeldusele, mille kohaselt vähendati õigusvastaselt teiste Madalmaade kartelliosaliste trahve, kuivõrd hagejate viidatud vaidlustatud otsuse põhjendustest nähtub konkreetselt, et nimetatud osalised vaidlustasid tegelikult vastuväiteteatises nimetatud faktid, tuleb see põhjendamatuse tõttu tagasi lükata.

238 Lisaks, seoses hagejate esitatud asjaoludega, mis nende arvates tõendavad, et teiste ettevõtjate trahve vähendati faktide vaidlustamata jätmise eest, kuigi nad vaidlustasid oma vastustes vastuväiteteatisele Madalmaasid puudutavad faktid, nähtub vastuväiteteatisest ja vaidlustatud otsusest, et neil ei ole alust.

239 Hagejad väidavad esiteks Schindleri osas, et vaidlustatud otsuse põhjendustest 593 ja 594 tuleneb, et viimati nimetatu vaidlustas EÜ artikli 81 rikkumise olemasolu. Lisaks nähtub vaidlustatud otsuse põhjendusest 667, et Schindler kinnitas, et õigusvastased kontaktid konkurentide vahel ei tinginud hinnatõusu turul ja et üksnes väike osa projekte jaotati ära, samas kui konkurents kartelli liikmete vahel säilis, vaidlustatud otsuse põhjenduse 751 kohaselt väitis Schindler, et konkurendid ei leppinud kokku kokkulepete nõuetekohase kohaldamise vastastikustes survemeetmetes.

240 Sellega seoses tuleb rõhutada, et kuigi nagu nähtub vaidlustatud otsuse põhjendustest 593 ja 594, väitis Schindler tõepoolest, et EÜ artikli 81 ei ole kohaldatav kõnealustele kartellidele, kuna nende siseriiklikust ulatusest tulenevalt puudub märkimisväärne mõju liimesriikidevahelisele kaubandusele, tuleb märkida, et selliselt toimides ei vaidlustanud ta neid vastuväiteteatises esitatud fakte, millel rajaneb komisjoni hinnang rikkumiste märkimisväärse mõju kohta sellele kaubandusele. Lisaks ei saa väiteid hinnatõusu puudumise kohta ja jaotatud projektide väikese arvu kohta pidada faktide vaidlustamiseks Schindleri poolt, kuna need asjaolud nähtuvad muu hulgas vastuväiteteatise punktidest 412, 415, 437 ja 442. Viimaseks, Schindleri argument, mille eesmärk on kergendava asjaolu kohaldamine survemeetmete väidetava puudumise tõttu, ei kujuta endast temapoolset faktide vaidlustamist, kuna niisugust survemeetmete puudumist konstateeriti vastuväiteteatise punktis 432. Schindler kasutas seda järeldust ainult selle tõendamiseks, et tema suhtes tuli tunnistada kergendava asjaolu olemasolu.

241 Schindleri vastuväiteteatisele esitatud vastuse mittekonfidentsiaalsest versioonist, mis esitati Üldkohtu palvel, nähtub igal juhul, et Schindler, kes nimetatud vastuses sõnaselgelt ütles, et ta ei vaidlustanud komisjoni vastuväidete aluseks olevaid fakte, ei vaidlustanud selles komisjoni esitatud fakte.

242 Teiseks väidavad hagejad ThyssenKruppi osas, et vaidlustatud otsuse põhjendustest 593, 594 ja 724 tuleneb, et ta vaidlustas EÜ artikli 81 rikkumise olemasolu ja väitis, et ta ei osalenud kõigis rikkumise osades. Samuti nähtub vaidlustatud otsuse põhjendustest 508, 513 ja 515, et ThyssenKrupp vaidlustas teatavad faktid, mis puudutavad tema kartellis osalemise kestust.

243 Sellega seoses, esiteks, kuigi nagu nähtub vaidlustatud otsuse põhjendustest 593 ja 594, ThyssenKrupp väitis tõepoolest, et EÜ artikli 81 ei ole kõnealustele kartellidele kohaldatav, kuna nende siseriiklikust ulatusest tulenevalt puudub märkimisväärne mõju liimesriikidevahelisele kaubandusele, tuleb märkida, et selliselt toimides ei vaidlustanud ta neid vastuväiteteatises esitatud fakte, millel rajaneb komisjoni hinnang rikkumiste märkimisväärse mõju kohta kõnealusele kaubandusele. Teiseks tuleneb võimalus, et ThyssenKrupp ei osalenud kõigil koosolekutel, vastuväiteteatise punktist 575. Kaugel sellest, et ThyssenKrupp selle fakti vaidlustas, kasutas ta seda üksnes eesmärgiga tõendada kergendava asjaolu olemasolu tema puhul (vaidlustatud otsuse põhjendus 726). Viimaseks, seoses tema kartellis osalemise kestust puudutavate faktide väidetava vaidlustamisega, mis tuleneb väidetavalt vaidlustatud otsuse põhjendustest 508 ja 513–515, tuleb märkida, et ThyssenKruppi väide, et ta ei osalenud ühelgi koosolekul 2000. aasta keskpaigast kuni 2003. aasta aprilli/maini, on sõnaselgelt juba ära märgitud vastuväiteteatise punktis 506. Vaidlustatud otsuse põhjenduses 515 leidis komisjon sisuliselt veel, et oli võimalik, et ThyssenKrupp ei osalenud 2002. aasta teisel poolel aset leidnud koosolekutel, kuid selline asjaolu, isegi kui see tõele vastab, ei viita sellele, et ThyssenKrupp oli kartellist lahkunud.

244 Kolmandaks, seoses MEE-ga väidavad hagejad kõigepealt, et vaidlustatud otsuse põhjendusest 751 nähtub, et see ettevõtja väitis, et mingit kompenseerimis- või kontrollimehhanismi ei olnud. Edasi, vaidlustatud otsuse 644., 676., 693., 697., 709., 713. ja 714. joonealustest märkustest nähtub, et MEE kinnitas, et teda ei kutsutud hankemenetlusele, mis puudutab seitset vastuväiteteatises nimetatud projekti, ning seega ei olnud ta nende projektide osas pakkumust esitanud. Lisaks nähtub vaidlustatud otsuse põhjendusest 481 ja 715. joonealusest märkusest, et MEE vaidlustas järelduse, mille kohaselt osales ta pärast 2001. aasta septembrit muudel koosolekutel, mis puudutasid uusi sisseseadeid. Viimaseks, vaidlustatud otsuse põhjenduse 724 kohaselt väitis MEE oma vastuses vastuväiteteatisele, et ta ei osalenud rikkumise kõigis osades.

245 Sellega seoses tuleb märkida, et ka need väited ei kujuta endast vastuväiteteatises esitatud faktide vaidlustamist.

246 Mis puudutab argumenti, mille kohaselt ei olnud kompenseerimis- või kontrollimehhanismi, tuleb tõdeda, et see asjaolu nähtub vastuväiteteatise punktist 431. Seega püüdis MEE selle fakti vaidlustamise asemel pigem sellest kasu saada selleks, et tema trahvi kergendava asjaolu alusel vähendataks (vaidlustatud otsuse põhjendus 751).

247 Argumendi osas, mille kohaselt MEE väitis, et teda ei kutsutud pakkumismenetlusele, mis puudutas seitset vastuväiteteatises nimetatud projekti, tuleb märkida, et vastuväiteteatise punktist 441 nähtub, et kliendid ei kutsunud alati kõiki Madalmaade kartelliosalisi konkreetse projekti pakkumust esitama. Igal juhul, nagu nähtub hagejate viidatud vaidlustatud otsuse põhjendustest ja joonealustest märkustest, ei vaielnud MEE vastu sellele, et tal oli võimalik osaleda kõnealustel koosolekutel ja et teda teavitati aruteludest (vaidlustatud otsuse joonealused märkused 644, 676, 693, 697, 713 ja 714).

248 Lisaks nähtub vaidlustatud otsuse 709. joonealusest märkusest, et MEE ei vaidlusta komisjoni faktilist järeldust, vaid üksnes üheainsa kartelliosalise ehk Kone vastuväiteteatise punktis 497 nimetatud väite, mida teised osalised pealegi ei kinnitanud.

249 Seoses asjaoluga, et MEE vaidles vastu sellele, et ta osales pärast 2001. aasta septembrit teistel koosolekutel, mis puudutasid uusi sisseseadeid, piisab, kui nentida, et hagejad ei viita spetsiifiliselt ühelegi konkreetsele projektile, mis puudutab uusi sisseseadeid ja milles MEE pärast 2001. aasta septembrit väidetavalt osales.

250 Seoses sellega, et MEE ei osalenud kõigil koosolekutel, tõdes komisjon ise vastuväiteteatise punktis 575, et MEE üritas seda kasutada selleks, et tema trahvi kergendava asjaolu alusel vähendataks (vaidlustatud otsuse põhjendus 724).

251 Seega tuleb tõdeda, et etteheide võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumise kohta põhineb igal juhul vääral eeldusel, mille kohaselt nähtub hagejate viidatud vaidlustatud otsuse põhjendustest, et Schindler, ThyssenKrupp ja MEE vaidlustasid Madalmaadega seotud asjaolud.

252 Kõigest eeltoodust nähtub, et kõik etteheited, mis puudutavad väljaspool 2002. aasta koostööteatise kohaldamisala tehtud Kone koostöö hindamist Saksamaal ja Madalmaades toimunud rikkumise tuvastamiseks, tuleb tagasi lükata.

253 Sellest järeldub, et hagi tuleb jätta tervikuna rahuldamata.

Kohtukulud

254 Kodukorra artikli 87 lõike 2 alusel on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud. Kuna hagejad on kohtuvaidluse kaotanud, tuleb kohtukulud vastavalt komisjoni nõuetele jätta hagejate kanda.

Esitatud põhjendustest lähtudes

ÜLDKOHUS (kaheksas koda)

otsustab:

1. Jätta hagi rahuldamata.

2. Mõista kohtukulud välja Kone Oyj-lt, Kone GmbH-lt ja Kone BV-lt.

Martins Ribeiro Wahl Dittrich

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 13. juulil 2011 Luxembourgis.

Allkirjad

Sisukord

Haldusmenetlus ..... II - 5328

Komisjoni uurimine ..... II - 5328

Saksamaa ..... II - 5329

Madalmaad ..... II - 5330

Vastuväiteteatis ..... II - 5330

Vaidlustatud otsus ..... II - 5331

Menetlus ja poolte nõuded ..... II - 5337

Õiguslik käsitlus ..... II - 5339

Väide, et trahvi lähtesummade kindlaksmääramisel on rikutud 1998. aasta suuniseid ja proportsionaalsuse põhimõtet ..... II - 5340

Väide, et rikutud on 2002. aasta koostööteatist, õiguspärase ootuse kaitse, võrdse kohtlemise põhimõtteid ja kaitseõigusi ..... II - 5354

2002. aasta koostööteatis ..... II - 5354

Komisjoni kaalutlusruum ja liidu kohtu kontroll ..... II - 5357

Kone koostöö Saksamaal toimunud rikkumise tuvastamiseks ..... II - 5359

Kone koostöö Madalmaades toimunud rikkumise tuvastamiseks ..... II - 5380

Väide, et haldusmenetluse käigus Kone tehtud koostöö eest trahvide vähendamise summa kindlaksmääramisel on rikutud õiguspärase ootuse kaitse ja võrdse kohtlemise põhimõtteid ..... II - 5393

Sissejuhatavad märkused ..... II - 5393

Trahvide vähendamise tase Saksamaal toimunud rikkumisega seotud faktide vaidlustamata jätmise eest ..... II - 5394

Komisjoni keeldumine vähendada täiendavalt trahvisummat Saksamaal toimunud rikkumisega seoses täiendava teabe ja täiendavate täpsustuste esitamise eest ..... II - 5398

Komisjoni keeldumine vähendada Kone trahvisummat väljaspool 2002. aasta koostööteatist väidetavalt tehtud koostöö eest Madalmaade kartelli tuvastamisel ..... II - 5399

Kohtukulud ..... II - 5412